

BUITENLEVEN

Alles in bloei

Op ontdekkingstocht

Door mediterraan tuinontwerp

Op bezoek bij:

Weelderige vijvertuin
Pluktuin Welig
De Haarboershof

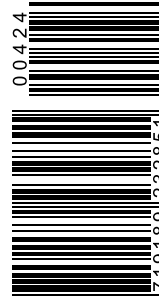
*De familie
kaasjeskruid*

En verder...

**Flang in de
pan:** koken
van het Wad

Romantiek en
realiteit met
schaapherder Marijke

€ 11,50

BP 8 719189 232851

Aan de rand van de Veluwe!

8,3

Lunteren | Gelderland | Nederland

De Werelt ***

3=2 special

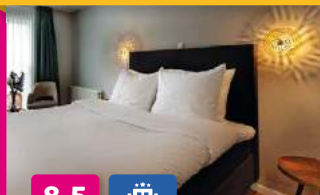
- ✓ 3x overnachten
- ✓ 3x uitgebreid ontbijt
- ✓ **Gratis** parkeren

Tip! Bezoek Paleis Het Loo in Apeldoorn. Ontdek de barokke tuinen, stallen en kamers.

Al vanaf
115,50*
p.p.

Gastvrij hotel midden in Drenthe!

8,5

Norg | Drenthe | Nederland

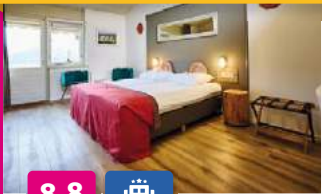
Grand Café Hotel Karsten ****

3-daags dinerarrangement

- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 1x 3-gangendiner
- ✓ 1x portie bitterballen
- ✓ **Gratis** wandel- en fietsroutes
- ✓ **Gratis** parkeren

Al vanaf
144,00*
p.p.

Sfeervol boerderijrestaurant

8,8

Diever | Drenthe | Nederland

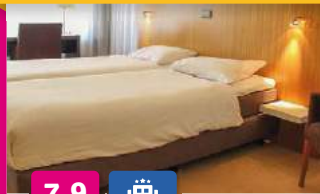
Landhotel Diever ***

3-daags dinerarrangement

- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijt
- ✓ 1x 3-gangen keuzediner
- ✓ **Gratis** huisgemaakte bonbons op de kamer
- ✓ **Gratis** wandel- en fietsroutes
- ✓ **Gratis** parkeren

Al vanaf
139,00*
p.p.

Luxe hotel in Twentse bossen

7,9

Boekelo | Overijssel | Nederland

Resort Bad Boekelo ****

3-daags dinerarrangement

- ✓ 2x overnachten
- ✓ 2x uitgebreid ontbijtbuffet
- ✓ 1x 3-gangendiner van de chef
- ✓ **Gratis** gebruik wellnessfaciliteiten
- ✓ **Gratis** wandel- en fietsroutes
- ✓ **Gratis** parkeren

Al vanaf
174,50*
p.p.

Gratis!

Boek in mei en ontvang een canvasdoek van Fotocadeau.nl

t.w.v. €39,95 excl. verzendkosten

Boek via [Voordeeltjes.nl/buitenleven](https://www.voordeeltjes.nl/buitenleven) of bel naar 0900 66 777 88 (25 c/m)

Alle aanbiedingen zijn geldig t/m 30 september 2024 (m.u.v. feestdagen). *Let op: de vermelde prijzen zijn vanaf en kunnen verschillen per aankomstdatum. De prijzen zijn per persoon (p.p.), o.b.v. twee personen in een standaardkamer, excl. administratiekosten (1-3 personen €14,95, 4+ personen €24,50 per boeking) en stads- en toeristenbelasting. Kijk online voor de volledige voorwaarden. Prijs-, druk- en zetfouten voorbehouden.

Vierde jaar op rij
Website van het Jaar

Ontdek de gratis *Buitenleven*-app **Mijn Stek**

Ben je het overzicht over je moestuin of al je kamer- en tuinplanten kwijt? Die tijd is voorbij! Download de *Buitenleven*-app en maak het jezelf makkelijk.

Mijn Stek maakt tuinieren en planten verzorgen eenvoudig én leuk. In de app vind je handige informatie en tips om je moestuin, binnen- en buitenplanten te onderhouden; zoals de ideale standplaats of de bloeitijd van je favoriet. Bovendien kun je de app zo instellen dat je notificaties ontvangt zodra er een actie voor je klaarstaat. Je ananasplant water geven bijvoorbeeld, of je hortensia snoeien. *Mijn Stek* is hét tuinierhulpje voor iedereen, groene vingers of niet.

Download
'm hier!

Regenboog

Bij het maken van elk magazine open ik de editie in ons overzichtsysteem. Ik zie dan alle artikelen naast en onder elkaar, zoals ze op dat moment gepland staan en kan kijken of de editie in balans is. Is er genoeg afwisseling? Zijn er rustpunten ingebouwd? Staan artikelen rondom een thema logisch bij elkaar? En soms ontdek ik een gemene deler. Toen ik deze editie opende, vielen me twee dingen op: het zomerse donkergroen dat van de pagina's spatte en de regenboog aan bloemkleuren. Nu is schrijven over 'een regenboog aan kleuren' in tuinbladenland al snel afgezaagd, maar ja, wat te doen als hij er echt is? Hij begint met het geel van kaasjeskruid en ruiten, daarna volgt het oranje van goudsbloemen. Vervolgens de rode rozen en petunia's en dan een lange streep paars van rododendron, blauweregen, salie, hortensia, ooievaarsbek. Tot slot een toegift van blauwe ereprijs en kruisdistel. Ik zou bijna willen zeggen 'je verzint het niet', maar dat doen tuinjournalisten dus juist wel. Misschien is 'als je het probeert, lukt het niet' passender. Net zoals meerdere voorwoorden proberen te schrijven die het allemaal net niet zijn, tot je ineens die regenboog ziet en voilà, het gelukkig toch weer gelukt is.

Francine Polis
Hoofdredacteur

INHOUD

jaargang 22 | nummer 4 | juni 2024

Op de cover

- 8 De familie kaasjeskruid
- 14 Weelderige vijvertuin
- 26 Pluktuin Welig
- 38 De Haarboershof
- 54 Mediterraan tuinontwerp
- 60 Flang in de Pan
- 83 Schaapherder Marijke

COVERFOTO TRUI HEINHUIS
Inzet Modeste Herwig

Tuinieren

- 8 **Tere bloempjes in overvloed**
Malva maakt wat moois van de border
- 14 **Vijver, bloemenweide en bos**
Anneletty doet veel van het onderhoud zelf
- 26 **Boeket bloemen of emmertje kleinfruit**
Bij kleinschalige en natuurlijke pluktuin Welig
- 38 **Engelse tuin vol potplanten**
Ina kijkt niet op een kuipplant meer of minder
- 54 **Het tuinontwerp**
Exotische invloeden in mediterrane minituin

Dieren

- 25 **Beukenboom van het jaar en Van Gogh gekko**
Nieuws uit de natuur
- 83 **Elke dag vier eieren en veel kwark**
Corine gaat mee op pad met schaapherder Marijke

WIN

We geven zes boeken
weg. Kijk snel op pagina

48

Eropuit

- 36 Blauweregenboog**
In Arboretum Munnike Park
- 60 Koken op Terschelling**
Eten van het Wad met Flang in de Pan
- 75 Langs de oevers van de Rijn**
Met IVN de natuur in

En verder

- 52 Over kraanvogels en naamsverwarring**
Etymologie van ooievaarsbek (*Geranium*)
- 68 Groenterecepten van Pascale**
Eigen inbreng in plaats van afwegen
- 92 Natuurlijke pigmenten**
Nicole gebruikt de kleuren van een plek

38

75

Elke keer

- 3 Voorwoord**
- 7 Doe-tips voor mei en juni**
- 101 Groene Vingers**
- 108 Selectie**
- 112 Column - Ankie's tuindagboek**
- 114 Volgende keer**
- 114 Colofon**

Hotel Boschrand Texel

**4-Daags Texel-Arrangement à € 270,- p.p.
bestaande uit 3 overnachtingen incl.**

- 3x een gevarieerd viergangendiner
- 3x een uitgebreid ontbijtbuffet
- 1x Gratis gebruik sauna
- Gratis Wi-Fi en gratis parkeren

**4 Overnachtingen € 360,- p.p. /
7 Overnachtingen € 630,- p.p.
(incl. diners en ontbijtbuffet)**

Arrangementen zijn het gehele jaar geldig t/m 15 november.
Toeslag hoogseizoen en feestdagen € 5,- p.p.d.

*Speciaal voor de lezers van Buitenleven bij aankomst koffie of thee
met appelgebak.*

HOTEL ★★★
BOSCHRAND
TEXEL

Hotel Boschrand | Bosrandweg 225 | 1796 NA De Koog - Texel
E-mail: info@hotelboschrand.nl | Telefoon: 0222 - 317 281 |

Doe-tips voor mei en juni

- Eenjarige zomerbloeiers hebben voeding nodig om te blijven stralen. Geef ze iedere twee weken een portie vloeibare mest. Is het droog weer, geef dan wat extra's om te voorkomen dat de voedingsstoffen snel uitspoelen. Blijf ondertussen uitgebloeide bloemen wegplukken om nieuwe knoppen te stimuleren.
- Zet bamboestokken met omgekeerde bloempotjes gevuld met stro tussen de dahlia's. Oorwormen kruipen hier graag in. Heb je 'beet', verplaats de stokken dan elders in de tuin, zodat ze de dahlia's met rust laten. Ook een insectenhotel met stro is een mooie schuilplaats.
- Snoei uitgebloeide rozen eind juni voor een tweede bloei. Knip een steel 1 à 2 centimeter boven het eerste vijftallige blad af. Uit de oksel van het blad met vijf blaadjes groeit dan een nieuwe, sterke scheut die zal bloeien vanaf augustus.
- Kom je bij aardbeiplanten vroege uitlopers tegen, knip deze dan af. Alle energie moet nu naar de vruchten gaan. Als de uitlopers al worteltjes hebben gemaakt, kun je ze oppotten of uitplanten voor volgend jaar.
- Als het loof van de knoflook geel begint te worden, kun je de stengels eind juni oogsten. Laat ze goed drogen op een zonnige, luchtige plek voordat je ze weglegt. Van de strengen knoflook kun je eventueel een mooie vlecht maken.
- Juni is de maand waarin de meeste kruiden volop groeien en bloeien. Knip soorten die zich goed laten drogen nu af, zoals dille, salie, tijm, peterselie en rozemarijn. Bind ze in trosjes en hang deze donker weg op een geventileerde plek. Na ongeveer drie weken zijn ze goed ingedroogd. Stop ze in luchtdichte potjes. Zachtere kruiden als munt, basilicum, marjolein en kervel kun je plukken om in te vriezen. Hak ze eventueel van tevoren fijn. In de vriezer zijn ze ongeveer drie maanden houdbaar. Je kunt in juni en juli ook nog succesvol kruiden zaaien.

De ster van de border

Planten uit de kaasjeskruidfamilie zijn geliefd in tuinen vanwege de sierlijk gevormde bloemen, die de hele zomer door verschijnen. Er zijn nogal wat soorten, met veel verschillende namen, maar de bloemen van planten uit deze plantenfamilie herken je direct aan de typische bloemvorm.

TEKST EN FOTO'S MODESTE HERWIG

De bloemen hebben vijf bloemblaadjes. In het hart zijn ze heel smal, waardoor je vaak een ster van groene kelkbladeren ziet. Het blad is gelobd, soms sterk ingesneden. De vrucht is een zogenoemde splitvrucht, bij het kaasjeskruid lijkend op een ronde Goudse kaas. De kaasjeskruidfamilie (*Malvaceae*) is zeer uitgebreid, met meer dan vierduizend soorten wereldwijd. Het bekendst voor de tuin zijn de hoge stokrozen, die grote bloemen dragen langs tot meer dan twee meter lange bloemstengels. Voor de border zijn struikmalva (*Lavatera*), Griekse malva (*Sidalcea*), vijfdelig kaasjeskruid

Malva alcea 'Fastigiata' en vaste stokroos *Alcalthaea suffrutescens* 'Parkallee' prachtig. De inheemse soorten mogen niet ontbreken in een natuurtuin of een bloemenweide. Kies hiervoor groot kaasjeskruid *Malva sylvestris* ssp. *mauritanica*, muskuskaasjeskruid (*Malva moschata*) of de oorspronkelijk uit Afrika afkomstige echte heemst (*Althaea officinalis*). Dan zijn er ook nog prachtige eenjarigen, zoals bekermalva (*Lavatera trimestris*). Al deze *Malva*-achtigen zijn aantrekkelijk voor bijen en hommels, verdragen tijdelijke droogte goed en hebben een zeer lange bloeitijd.

Thee van kaasjeskruid

Bloemen en jong blad van heemst (*Althaea officinalis*) en groot kaasjeskruid (*Malva sylvestris*) zijn vers en gedroogd te gebruiken voor een lekkere kruidenthee.

Plant- en zaaitijd

De vaste planten uit de kaasjeskruidfamilie plant of zaai je het best in het voorjaar. Eenjarige soorten en stokrozen zaai je in de lente of in de zomer. De bloemen verschijnen van juni tot in september.

Volle grond of pot?

Malva-achtigen groeien het liefst in de volle grond. De lagere soorten kunnen ook heel goed in een ruime pot groeien. Zeker Kaapse malva (*Anisodonteia capensis*) is erg mooi in een pot. Zorg voor goed doorlatende, kalkrijke en voedselrijke grond en een beschut plekje in de volle zon. Stokrozen staan liefst te 'bakken' voor een zonnige muur, hier zaaien ze zichzelf ook uit.

Verzorging

Planten uit de kaasjeskruidfamilie kunnen een niet al te lange periode van droogte prima aan, maar als het erg droog is, lusten ze wel een slokje water. Te natte grond in de winter vinden ze niet zo fijn. Bescherm struikmalva en Kaapse malva tegen vorst door de voet te bedekken met een hoop dor blad, waar je wat coniferentakken bovenop legt. Vooral stokrozen kunnen last hebben van 'roest': ze krijgen dan oranje vlekjes op het blad. Zorg voor goede grond, verbeter de grond met compost en mest, en geef in droge perioden extra water.

Snoeien

Bij de vaste planten kun je na de bloei de bloemstengels terugknippen om de vorming van nieuwe bloemknoppen te stimuleren, dit is echter niet beslist nodig. Knip bij stokrozen na de bloei alle bloemstengels helemaal terug. Struikmalva in het voorjaar sterk terugknippen.

- 1 *Malva alcea* 'Fastigiata' blijft maar doorbloeien, hier gecombineerd met spoorbloem (*Centranthus*).
- 2 De mooie *Malva sylvestris* 'Primley Blue' leeft meestal niet zo lang, maar is makkelijk te stekken.
- 3 *Lavatera* 'Rosea' met margrietten en grijsgroen blad van alsem (*Artemisia*).
- 4 De tot twee meter hoge *Alcathaea* 'Parkrondell' heeft gevulde bloemen.

Vermeerderen en verjongen

De vaste planten kun je vermeerderen en verjongen door ze te delen in het voorjaar of najaar. Tweejarige stokrozen (*Alcea rosea*) zaai je in juni-augustus. Leg de [zelf geoogste] zaden in een bakje met vochtige zaaigrond, ongeveer 2,5 cm van elkaar, strooi af met een dun laagje aarde en plaats op een warme plek. De zaailingen na vijf à zes weken verspenen, in september-oktober uitplanten met 40 cm afstand in de volle grond voor bloei in het volgende jaar. Er zijn ook eenjarige stokrozen, die zaai je vroeg in de lente binnen voor bloei in hetzelfde jaar. De soorten met wat dikkere stengels kun je ook stekken in de zomer.

De vijf mooiste soorten

1. Muskuskaasjeskruid *Malva moschata* 'Rosea'. Gelobd blad, aan de bloemstengels fijn ingesneden. Schaalvormige bloemen met dunne bloemblaadjes. 'Alba' bloeit wit. Ook voor een bloemenweide. Volle zon, hoogte 50-60 cm, bloei juni-september.
2. Groot kaasjeskruid *Malva sylvestris* ssp. *mauritanica*. De bloemen zijn intens paars van kleur met een tekening van donkere nerven. Deze inheemse soort is een belangrijke drachtplant voor bijen en hommels. Soms tweejarig. Volle zon, hoogte 100-150 cm, bloei juni-september.
3. Stokroos *Alcea rosea* 'Crème de Cassis'. Een van de vele fraaie stokrozen, donkerrood met een witte

- rand. Zowel enkele, halfdubbele als dubbele bloemen komen bij deze cultivar voor. Tweejarig. Volle zon, hoogte 150-175 cm, bloei juni-augustus.
4. Vaste stokroos *Alcea rosea* 'Parkallee'. Deze hoge plant lijkt op Lavatera, de bloemen zijn echter kleiner en hebben een gevuld hart. Ze zijn zachtroze, in de knop lichtgeel. Goed winterhard. Volle zon, hoogte tot 2 m, bloei juli-oktober.
 5. Groot kaasjeskruid *Malva sylvestris* 'Primley Blue'. Licht violetblauwe bloemen met paarse nerven. Vaak kortlevend, eenvoudig te stekken. Eetbare plant, strooi de bloemen eens over een salade. Volle zon, hoogte 60-100 cm, bloei juni-september.

TIP

Kies verschillende *Malva*-achtigen voor een bijen- en vlindertuin, want ze zitten vol nectar en stuifmeel.

5

Hier koop en/of bekijk je ze

- De Bolster Biologische Zaden, Epe, bolster.nl
- De Werkplaats, Katwijk, de-werkplaats.info
- Kwekerij De Hessenhof, Ede, hessenhof.nl
- Tabernal Zaden, Amstelveen, tabernal-zaden.nl
- Vreeken Zaden, Dordrecht, vreeken.nl

7

- 5 Kaapse malva (*Anisodonteia capensis*) is een topper voor in een ruime pot en bloeit de hele zomer door.
- 6 Griekse malva *Sidalcea* 'Rose Queen' heeft een frisroze kleur.
- 7 Stokroos *Alcea rosea* 'Aurea' met dik gevulde bloemen.
- 8 Muskuskaasjeskruid *Malva moschata* 'Alba' is goed tegen droogte bestand.
- 9 Tere, bijna doorzichtige bloembladjes bij Griekse malva *Sidalcea* 'Elsie Heugh'.

Varianten

Malva-achtigen kunnen eenjarig, tweejarig of vast zijn. Halfheesters en heesters komen ook voor.

- Vaste stokroos × *Alcalthaea suffrutescens*. Forse planten, geliefd vanwege de goede winterhardheid, de bijzondere bloemkleuren en het gevulde hartje. Vrij kort levend, maar eenvoudig te stekken. Volle zon, hoogte tot 2 m, bloei juli-oktober.
- Stokroos (*Alcea rosea*). De lange, onvertakte stengels dragen grote schaalvormige bloemen. Er zijn veel rassen, zowel eenjarig als tweejarig te kweken, met enkele bloemen of gevuld. 'Nigra' heeft bijna zwarte bloemen. Volle zon, hoogte 150-175 cm, bloei juni-augustus.
- Echte heemst (*Althaea officinalis*). Lichtroze tot bijna witte bloemen en vrij groot, zacht behaard grijsgroen blad. Een stevige plant die lang bloeit. Volle zon, hoogte 125-150 cm, bloei juli-september.
- Kaapse malva (*Anisodonteia capensis*). Een wintergroene plant uit Zuid-Afrika met kleine roze bloemen. Matig winterhard, mooi in een pot. Volle zon, hoogte 130-150 cm, bloei juli-oktober.
- Struikmalva, *Lavatera*-cultivars. Deze halfstruik groeit breed uit, perfect voor de [heester]border. 'Barnsley' is wit met een roze oog, 'Burgundy Wine' is donker rozerood. Volle zon, hoogte 140-160 cm, bloei juni-september.
- Vijfdelig kaasjeskruid *Malva alcea* 'Fastigiata'. Een stevige, mooi rechtop groeiende plant met fijn blad en zachtroze bloemen uit bijna ronde bloemknoppen. Zeer lange bloeitijd. Volle zon, hoogte 80-100 cm, bloei juni-september.
- Griekse malva, *Sidalcea*-cultivars. Een prairieplant uit Noord-Amerika met fijne, schaalvormige bloemen in aarvormige trossen. Het donkergroene blad blijft vrij laag. 'Elsie Heugh' is lichtroze, 'Rose Queen' bloeit helderroze. *Sidalcea candida* heeft witte bloemen. Volle zon, hoogte 80-100 cm, bloei juli-september. ❀

Paspoort

Soort tuin: landschapstuin

Waar: Wijhe (OV)

Sinds: 2002

Grootte: 7000 m²

Grondsoort: zand
gemengd met klei

Ligging: achtertuin op het zuiden

Meer info: tuinenruimzicht.nl

Het gevoel van vroeger

Ruim twintig jaar geleden zochten Anneletty en Frank Schumacher een woning in de buurt van Zwolle. De kinderen waren het huis uit en het echtpaar wilde een rustige plek zonder directe burens. Een huis in een landelijke omgeving was hun droom. Terug naar dat vrije gevoel van vroeger..

TEKST ESTHER DERKS FOTO'S SIETSKE DE VRIES

In het dorpje Wijhe stuitte het echtpaar op een boerderij uit 1918. De tuin van zeventuizend vierkante meter bestond uit een oude moestuin met appelbomen, een maisveld en een weide waar de koeien hadden gegraasd. “Op het platteland wonen klinkt voor veel mensen misschien idyllisch, maar je moet wel van klussen houden”, zegt Anneletty. Aan de woning en het land moest veel gebeuren. “Gelukkig zijn we beiden handig. Ik kon niet wachten om het maisveld rondom het huis te veranderen in een wilde, natuurlijke tuin.”

Natuurlijke beschutting

Het grote terrein ving zoveel wind dat het echtpaar begon met de aanleg van een bossingel met inheemse bomen. Aan de andere kant van het perceel creëerden ze een haag van meidoorn, sleedoorn en liguster. Midden in het maisveld maakte Anneletty een stuk grond vrij van tien bij tien meter. In deze kraamtuin begon ze met het vermeerderen van de planten die ze had meegenomen uit de tuin van hun vorige huis. De planten werden in de andere tuindelen, die ze later ontwikkelde, uitgezet. Inmiddels is de kraamtuin veranderd in een prairietuin met grassen en bloemen waar veel insecten op afkomen.

Meerdere tuinen

“Als in de zomer alles begroeid is dan vormen zich verschillende tuindelen met een eigen sfeer”, vertelt Anneletty. Zoals de voortuin waar het ochtendlicht mooi schijnt op de oranje, gele en rode bloemen, de open bloemenweide naast de boerderij, de bostuin met zijn ingetogen schoonheid, het besloten wilgenpad dat je bij de moestuin en de kas brengt en de vijvertuin waarin de lucht weerspiegelt en paarse en purperen bloemen de boventoon voeren. Anneletty: “De bostuin is ontstaan door bomen die we cadeau kregen van vrienden toen we hier net kwamen wonen. In

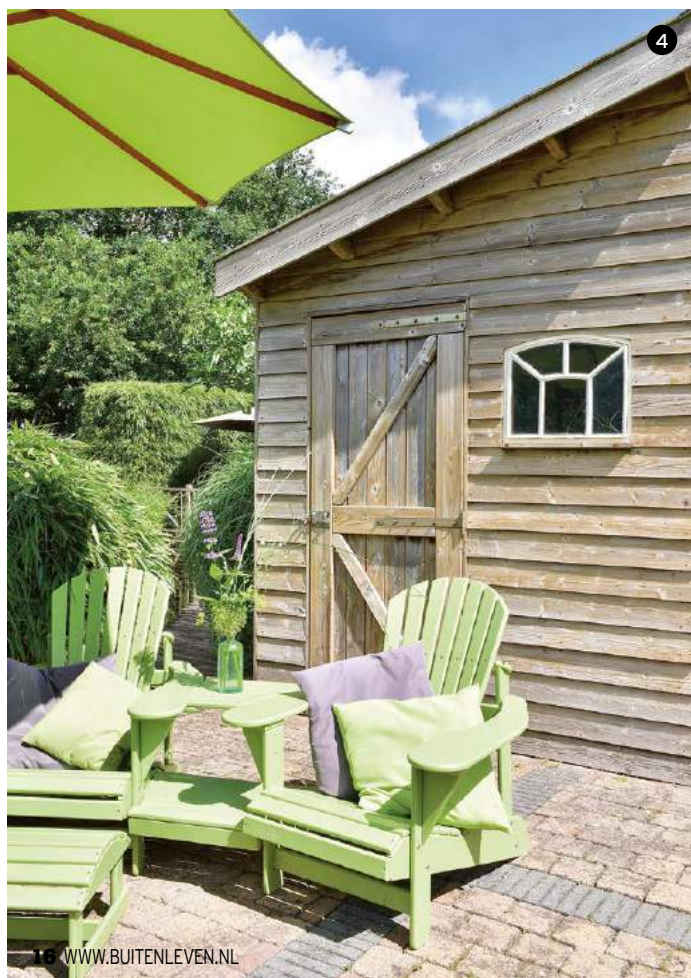
dit vriendenbos vind je onder andere een trompetboom (*Catalpa*), Canadese pruim (*Prunus nigra*), abrikozenboom (*Prunus armeniaca*), krentenboompje (*Amelanchier*), amberboom (*Liquidambar styraciflua*) en valse christusdoorn *Gleditsia triacanthos* 'Sunburst'."

De natuur als inspiratie

Haar kennis van tuinieren heeft Anneletty opgedaan door veel te lezen en tuinen te bezoeken. "Daarnaast leer je door het gewoon te gaan doen", tipt ze. Haar grootste inspiratiebronnen zijn de wilde tuinen van tuinarchitect Piet Oudolf, tuinontwerper Henk Gerritsen [die samen met Anton Schlepers de Priona Tuinen ontwierp] en tuinontwerper en kunstschilder Ton ter Linden met zijn kleurrijke, gelaagde borders met een natuurlijke uitstraling. Anneletty: "In plaats van alles naar mijn hand te zetten, kijk ik naar wat de natuur zelf doet. In de helft van de tuin grijp ik daarom nauwelijks in. En dat is belangrijk, want de wilde natuur verdwijnt. Voor het stimuleren van biodiversiteit komt het steeds meer aan op tuinen. De bossen waar ik als kind wandelde, zijn voor een groot deel verdwenen."

Onderhoud

De bloemenweide met onder andere klaprozen, korenbloemen en akkerbloemen, maait het echtpaar een keer per jaar. Verder laten ze er de natuur haar gang gaan. De vijver, de kraamtuin en de moestuin vragen het meeste onderhoud. In de moestuin staat een oude waterpomp,

6

TIP

Graaf een geul rondom woekerende planten, om ze beter te beheersen.

waarmee met grondwater de tuin wordt besproeid. Al het snoeiafval wordt na de winter verhakseld en verdeeld over de tuin. “De combinatie van onze eigen compost met daar overheen versnipperd groen zorgt voor een gezonde bodem voor de planten”, weet Anneletty.

Van huis uit meegekregen

Anneletty groeide op in een ambachtelijk gezin dicht bij de zee. Haar vader was timmerman en haar moeder naaister. Beide opa’s werkten als hovenier en een van de opa’s onderhield een moestuin waar Anneletty graag kwam. Ze bracht veel tijd door in de duinen en op het strand. Haar vader timmerde in de tuin een kano en een zeilboot. “We waren echte waterratten”, vertelt ze. “Ik heb mijn man zelfs ontmoet in het zwembad.” Nu ze zo ver van de zee gingen wonen, wilde Anneletty het thema water laten terugkomen in de vorm van een grote vijver.

- 1 Op de voorgrond Schout-bij-nacht (*Rodgersia aesculifolia*) met witte opstaande bloemen, links ooievaarsbek *Geranium* ‘Blue Cloud’, rechts langs de oever schildblad (*Darmera peltata*), prachtriet *Miscanthus sinensis* ‘Malepartus’ en moerashyacinth (*Pontederia cordata*). Deze bloeit met violetkleurige bloemen in juni-september.
- 2 Fluweelboom (*Rhus typhina*) vormt een mooie transparante parasol op het terras bij de vijver.
- 3 Tegen de achtergevel van de boerderij staan potten met eenjarigen en daartussen de vaste plant purperklokje *Heuchera* ‘Prince’ met bronspaars blad. Bloeit in mei-augustus met witte bloemen.
- 4 Zitje achter de vijver met uitzicht over de weide.
- 5 Link en rechts eilanden van krabbenscheer (*Stratiotes aloides*). Vooraan een eiland van witte waterlelie (*Nymphaea alba*), die in juli-september met grote, witte bloemen bloeit.
- 6 Terras aan de vijver. Achterin een esdoorn (*Acer*). Rechts appelbomen (*Malus domestica*) met zoete appeltjes.

Tuin bezoeken

Op afspraak is de tuin vanaf 1 juni t/m 1 september te bezoeken met groepen vanaf tien personen. Alle eerste zondagen van de maand juni, juli, augustus en september is de tuin open voor bezoekers. Anneletty en Frank serveren koffie, thee en lekkers. En Anneletty geeft een rondleiding door de tuin en langs haar kunstwerken.

TIP

Neem de tijd om de omgeving op je in te laten werken, voordat je met het tuinontwerp begint.

8

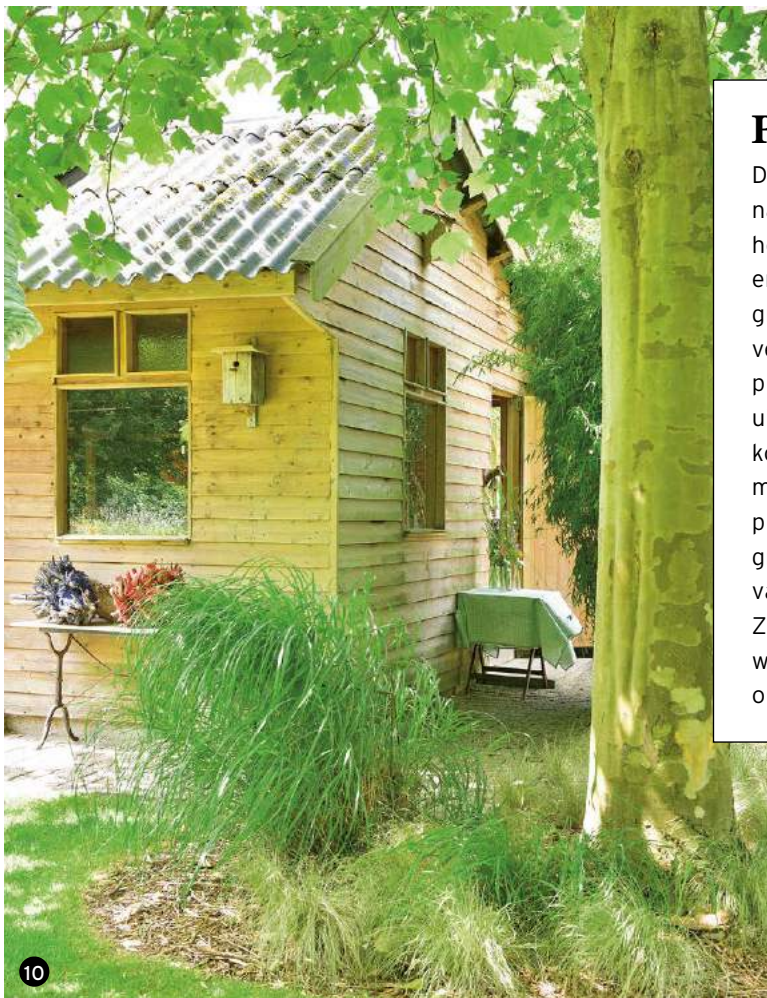

9

De vijver

Bij de aanleg van de vijver heeft het echtpaar zich laten inspireren door de vijvertuinen van Ada Hofman. Haar specialiteit was natuurlijk ogende plassen met veel zuurstofplanten voor gezond en helder water. Achter het atelier van Anneletty lag een beschut en tegelijk open deel van de tuin. Dit was de perfecte plek. Met een graafmachine groef Frank een L-vormig gat van achttien bij acht meter. "In het midden is de vijver 1,40 meter diep,

- 7 Uitzicht over de vijver naar de achterkant van het atelier.
- 8 Moestuin met kas geïnspireerd op permacultuur. Verspreid door de tuin staan wilgen (*Salix alba*) met daaronder salie (*Salvia*) en vaste judaspenning (*Lunaria rediviva*) waar veel vlinders en bijen op afkomen. Verder staat er onder andere prei, bonen, papaver, frambozen en venkel.
- 9 Abstract kunstwerk van staal genaamd 'Bomen'. Op de voorgrond plataargras (*Chasmanthium latifolium*). Bloeit met platte aren in augustus-september. De aren veranderen van kleur: van groen naar koperbruin.
- 10 Links staat een plataan (*Platanus*) met grote, groene bladeren. Aan de voet van de boom groeit prachtriet *Miscanthus sinensis* 'Herman Müssel'. Bloeit na de zomer met goudblonde pluimen.
- 11 Het houten vlonderterras aan de vijver van inlands grenen.

Permacultuur

De moestuin is cirkelvormig en opgezet naar het idee van de permacultuur. Het houdt in dat je samenwerkt met de natuur en zo min mogelijk ingrijpt. "Ik spit de grond niet om, zodat het bodemleven niet verstoord raakt. Daarnaast werken de planten in de tuin samen", legt Anneletty uit. De Afrikaantjes (*Tagetes*) tussen de kolen houden de witte vlieg, bladluis, mieren en koolwitjes op afstand. Wortel en prei vragen dezelfde bemesting en staan graag naast elkaar. Het is een mengelmoes van fruit, bloemen, groenten en kruiden. Ze houden elkaar in balans en gezond, waardoor er weinig ongedierte en ziektes op de planten komen.

zodat er voldoende ruimte is voor de waterplanten om te groeien", legt Anneletty uit. De bodem werd bedekt met EPDM rubberfolie. De kuil werd gevuld met leidingwater en een aantal emmers uit de wetering, waar van nature sporen in zitten.

Waterplanten

Het stel plaatste dertig bakken fonteinkruid (*Potamogeton*), een krachtige zuurstofplant die met zijn groene bladeren voor een mooi onderwaterlandschap zorgt. Krabbenscheerplantjes (*Stratiotes aloides*) vormen groene eilanden met witte bloemen. Deze eilanden zorgen voor een speels effect. Een paar keer per jaar gaat Anneletty met een waadpak het water in om de krabbenscheer uit te dunnen. Anders groeit de vijver dicht. Aan de oever staan verschillende soorten grassen, zoals zegge (*Carex*), lampenpoetsergras (*Pennisetum*) en prachtriet (*Miscanthus*). Ieder voorjaar worden de grassen gemaaid. Anneletty: "Vissen hebben we bewust niet, want die eten de planten, wroeten in de bodem en poepen in het water, waardoor de waterkwaliteit snel uit balans raakt."

12

12 Moeraszone met opkomende zwanenbloemen (*Butomus umbellatus*). Bloeit in mei-juni met roze bloemen. Aan de overkant grootbloemig kattekruid (*Nepeta subsessilis*) met grote, violetblauwe bloemen.

13 Anneletty bezig met voorjaarsonderhoud in de vijver.

14 Geelbladige trompetboom *Catalpa bignonioides* 'Aurea' met daarvoor het kunstwerk 'Sweet Thumbs' als entree naar de weide. Op de voorgrond guldenroede (*Solidago*) en wilgenroosje (*Chamaenerion angustifolium*).

15 Voorjaarsboeketjes met prachtriet *Miscanthus sinensis* 'Zebrinus', valeriaan (*Valeriana officinalis*) en klaproos (*Papaver rhoeas*).

16 Uitzicht op de eikenbomen langs de weg. Op de voorgrond poelruit (*Thalictrum flavum*) met opgaande gele bloemen.

Goede kwaliteit vijverwater

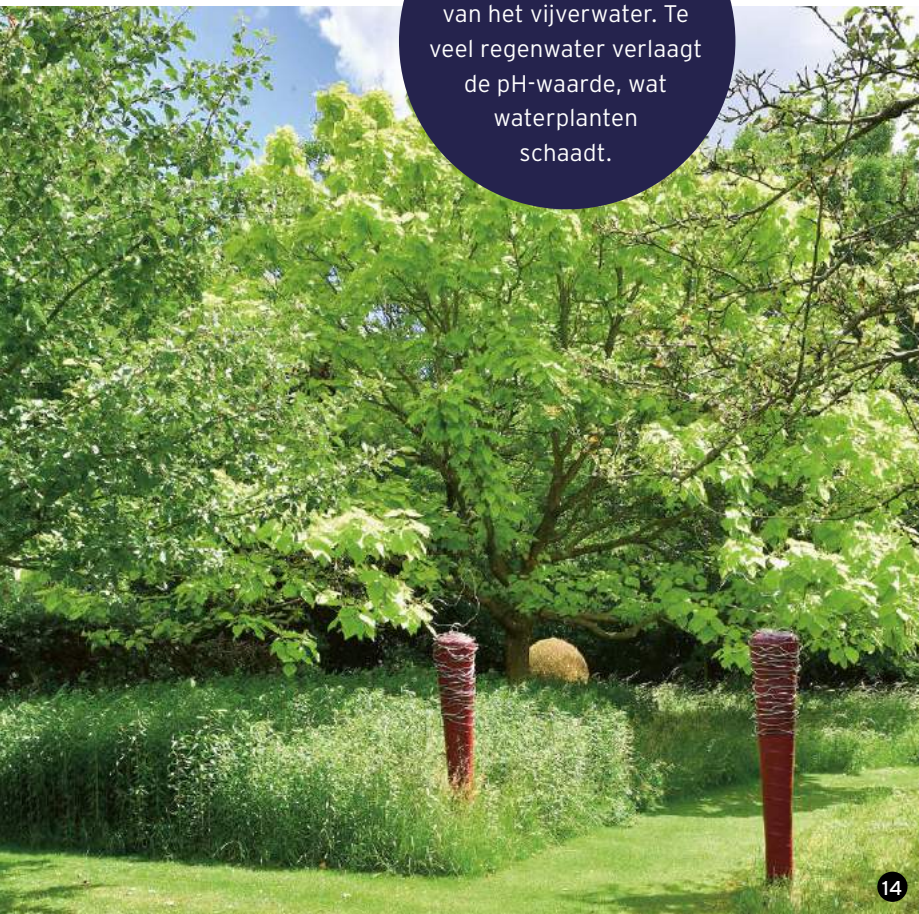
Wanneer het heel veel regent, raakt het evenwicht in het vijverwater verstoord, doordat regenwater geen mineralen bevat. Door deze disbalans krijgen planten te weinig voeding en gaan algen harder groeien. Het tekort aan mineralen moet daarom worden aangevuld. Regenwater maakt het water ook zachter en brengt de pH-waarde van het water omlaag. Hierdoor groeien waterplanten minder goed of sterven ze zelfs af. "In het voorjaar schep ik al het oude blad en eventuele algen uit de vijver", vertelt Anneletty. "Door het toevoegen van zeewierkalk aan het water wordt het evenwicht hersteld. Hier zitten mineralen en sporen in. Het toevoegen van leidingwater zorgt ervoor dat het water harder wordt en de pH-waarde stijgt."

13

TIP

Meet de pH-waarde van het vijverwater. Te veel regenwater verlaagt de pH-waarde, wat waterplanten schaadt.

Kunstig tuinieren

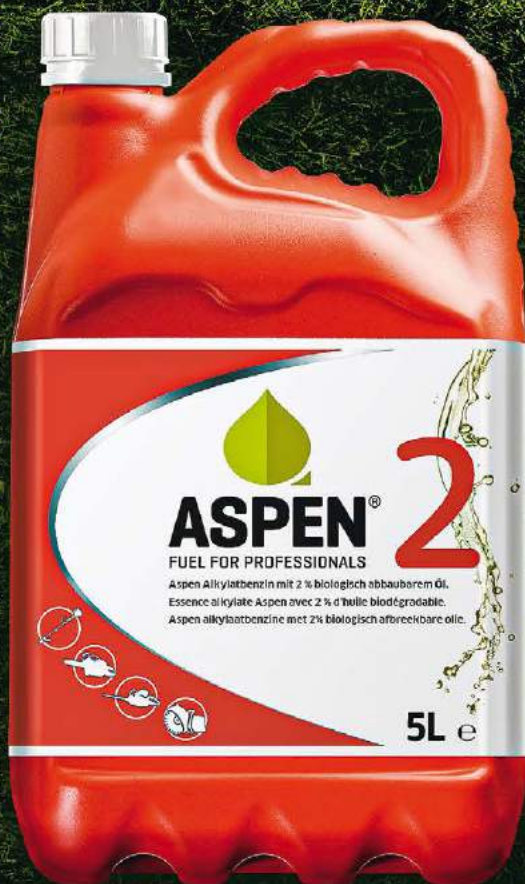
“Een vriend van mijn vader was kunstschilder en had een prachtige wilde tuin vol statige, gele koningskaarsen (*Verbascum thapsus*). In die natuurlijke tuin voelde ik me als kind fijn en de combinatie met kunst fascineerde me toen al.” Anneletty ontwikkelde zich als kunstenares en tuinontwerper. “Nu ik met pensioen ben, raken deze twee passies steeds meer met elkaar vervlochten. Mijn kunstwerken zijn een abstracte weergave van de natuur en in de tuin speel ik met de vormen, kleuren en structuren van de planten. Zoals het contrast van een rode kool tussen eenjarige bloemen.”

Het groene hart

“De vijver is het middelpunt van onze tuin. De kleinkinderen spelen er uren met hun schepnetjes in het water en bewonderen de waterbeestjes, zoals libellen, waterjuffers, kikkers, salamanders, slakken, watervlooien en bootsmannetjes”, vervolgt Anneletty. “We zitten graag op het terras aan het water. Vogels nemen er een bad en kikkers kwaken vrolijk. Soms zo hard dat je elkaar nauwelijks verstaat. Naast de vijver staat een overkapping vanwaar we regelmatig de zonsondergang bewonderen. Hier eten we vaak met de familie of heten we mensen welkom die onze tuin bezoeken.” 🍀

ASPEN BENZINE VOOR IN JE TUINMACHINE

Dan start 'ie
altijd én werk
je schoon

Nieuws uit de natuur

Mannen op overschot

Het paapje verdween midden twintigste eeuw geleidelijk uit ons land door agrarische intensivering. Het inmiddels bedreigde zangvogeltje komt nu echter ook steeds minder voor in beschermde Nederlandse natuurgebieden. En dat baart zorgen. Daarom hebben Sovon Vogelonderzoek, Stichting Bargerveen en Oenanthe Ecologie onderzoek gedaan naar de oorzaken daarvan. Daaruit blijkt dat er een tekort is aan vrouwelijke paapjes. Als gevolg daarvan is het aantal parende vogels te klein om een populatie in stand te houden. Ongeacht hoe succesvol het broedseizoen was.

BRON NATURE TODAY

Verslagen door een jonkie

Niet de 650 jaar oude Marialinde in het Brabantse Oisterwijk, wel een twee eeuwen oude beuk in Polen is verkozen tot Europese Boom van het Jaar 2024. De majestueuze winnaar *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' staat centraal in de botanische tuin van de universiteit van Wrocław en maakt indruk met zijn ongewoon gevormde en dikke stam, wijd gespreide takken en paarskleurige bladeren die glanzen in de zon. De Marialinde, vorig jaar Boom van het Jaar in ons land, eindigde op de zevende plaats.

BRON NU

De Rembrandt onder de bossen

Dat is hoe ecooloog Bert Maes het Savelsbos nabij Maastricht omschrijft. Het zijn vooral de winter- en zomerlindes die van dit bos zo'n unieke plek maken. Het Savelsbos is namelijk het enige bos dat is overgebleven van het gemengd lindenwoud dat zo'n tienduizend jaar geleden grote delen van Nederland bedekte. Staatsbosbeheer stelt alles in het werk om zulke wilde soorten terug in de Nederlandse natuur te integreren. Via een kweekprogramma worden er jaarlijks bijna drie miljoen afstammelingen van wilde bomen en struiken geplant. Al benadrukt de ecooloog dat een bos als het Savelsbos niet aangeplant kan worden, "dat kun je alleen beschermen".

BRON NOS

Van Gogh in de natuur

Zie je 't? *De Sterrennacht* van Van Gogh op de rug van deze gekko? Enkele wetenschappers beslist wel. Met wat verbeelding ontwaart je in de gele en blauwe kleuren op de rug van deze gekko het meesterwerk van de Nederlandse kunstschilder. De *Cnemaspis vangoghi* werd in India ontdekt, in de uitzonderlijk biodiverse staat Tamil Nadu. De Van Gogh-gekko kan zo'n 3,4 cm lang worden en is vooral 's ochtends en 's avonds, wanneer het afkoelt, erg actief.

BRON NU

Paspoort

Soort tuin: Pluktuin Welig

Waar: Lochem (G)

Sinds: 2016, open sinds 2022

Grootte: 12.000 m²

Grondsoort: verbeterde zandgrond

Ligging: achter een boerderij uit 1940, tussen de landerijen en bossen, omsloten door een voedselbosrand en inheemse houtwal

Bijzonder: 15 verschillende soorten kleinfruit waaronder biologische blauwe bessenstruiken, voedselbosrand met kleurrijke collectie eetbare gewassen, polycultuurmoes-tuin, natuurlijke vijver, bloemenpluktuin

Meer info: de tuin is van eind juni tot half augustus iedere donderdag en zaterdag geopend voor zelfpluk, koffie of thee, zelfgebakken lekkers en plantgoed. Actuele informatie over openingstijden, rondleidingen, workshops en extra verkoopdagen staat op welig.nl

Zomerzoete weelde

De zomer is zoet in Pluktuin Welig in Lochem. Vanaf eind juni rijpen hier de eerste sappige blauwe bessen, bramen en frambozen om zelf te plukken. Het is bovendien inspirerend struinen door het eetbare landschap, waar bijzondere gewassen als pawpaw, aardbeiframboos, worcesterbes en kiwibes zijn geplant.

TEKST MIRJAM ENZERINK FOTO'S TRUI HEINHUIS

Rijpe blauwe bessen zijn het allerlekkerst zo uit het vuistje. Ivo Haaijer en Ruby Stekelenburg van Pluktuin Welig demonstreren het met plezier en ritsen een handvol van verschillende struiken. “Er kan natuurlijk niets op tegen vers van de struik, nog warm van de zon”, zegt Ivo. “Zo’n melange geeft dan de beste smaakbeleving.” Wie blauwe bessen alleen kent uit de supermarkt, is voorgoed verwend na een bezoekje aan de Lochem-

se zelfplukkerij. Donkerblauwe knoeperds zo groot als kruisbessen zijn heerlijk zoet en sappig. Grijsblauwe kleintjes formaatje aalbes zijn knapperig en friszurig. Het is verleidelijk om na een eerste plukronde direct een nieuw bessenbakje te halen bij het houten verkoophuisje. Ruby: “Soms vragen bezoekers hoe je kunt zien of een bes rijp is. ‘Gewoon proberen’, zeggen we dan. Vaak zijn ze heel verrast dat ze hier gewoon mogen proeven.”

TIP

Welig ligt op een kruispunt van (onverharde) wandelwegen en fietspaden. Parkeer de auto ergens langs de route (bijvoorbeeld parkeerterrein Het Grote Veld) en ga te voet of per fiets verder.

3

4

5

Lekker en gezond

Na hun verhuizing van Utrecht naar Lochem in 2012 hadden Ruby en Ivo het plan om iets te gaan doen met blauwe bessen. "Ze zijn ontzettend lekker en gezond. Bovendien geven de struiken veel fruit dat je goed kunt bewaren en invriezen. Dat we hier een pluktuin zouden openen, was helemaal niet het plan", vertelt Ivo. "We hadden gewoon de wens om een beetje zelfvoorzienend te zijn in fruit. En dat is gelukt: onze vriezers zitten hartstikke vol." Vijf jaar geleden plantte het stel tientallen struiken *Vaccinium* aan op het laatste strookje grond achter hun boerderij. Om dit voormalige weiland geschikt te maken voor de zuurminnende bessen, werd witveen aangebracht. Ladingen naalddhout-snippen houden de zuurtegraad op peil en het vocht vast. De zeven verschillende cultivars zijn geselecteerd op smaak, resistentie en het oogstmoment. Zo kun je hier van eind juni tot midden augustus aan de pluk. "We gaan nu het derde plukseizoen in, dus inmiddels zien we ook welke rassen het goed doen of juist wat minder. Zo vinden we 'Liberty' het lekkerst en is 'Megas Blue' heel geschikt voor jam of smoothies. Een grote bessenstruik kan soms wel meer dan vijf kilo geven, afhankelijk van het seizoen", legt Ruby uit. "We vinden het heel leuk dat we de oogst nu kunnen delen met anderen. En dat we hier kunnen laten zien hoe biodivers je kunt zijn in je eigen tuin."

Bonte mengelmoes

De moestuin dicht bij huis is beplant volgens het systeem van polyculturen: het is een bonte mengelmoes van bladgroenten, vruchtgewassen, wortel- en knolgewassen, eetbare bloemen en kruiden. Dat ziet er niet alleen mooi uit, de gewassen versterken elkaar ook. Bovendien zorgt dit systeem voor een spreiding van de oogstmomenten. In de hoek is een kleine vijver aangelegd, om allerlei insecten naar de tuin te lokken. En er staan verschillende kleine fruitbomen als pruim, amandel en de Chinese aardbeiboom, die Ché-fruit geeft. "In het veranderende klimaat kan een beetje schaduw helemaal geen kwaad in de moestuin", zegt Ivo. Over de pergola slingeren zich druiven, maar ook kiwibessen. Ruby kijkt reikhalzend uit naar de oogst. "Vorig jaar zaten er een paar bessen aan. Je hoeft ze niet te schillen, je kunt ze zo in je mond stoppen. Ze smaken echt naar kiwi. En als je ze doorsnijdt, zie je ook de structuur van kiwi." Tussen de bedden zijn houtsnipperpaadjes gemaakt waarin het makkelijk wieden is. Ivo: "Houtsnippers zijn een ideale bodembedekking. Ze houden de bodem vochtig en eronder wemelt het van de wormen. Tot onze verrassing doen sommige planten het heel goed in de houtsnippers, zoals de dropplant."

- 1 Behalve plukken kun je bij Welig binnenwandelen voor koffie, thee of sap met onder meer homemade blauwe bessenmuffins en rabarbertaart.
- 2 Aan de voet van fruitstruiken groeien allerlei eetbare bloemen en kruiden, zoals daglelies (*Hemerocallis*) voor de kleur, smaak en biodiversiteit.
- 3 Goudsbloemen (*Calendula*) en komkommerkruid (*Borago officinalis*) in de moestuin.
- 4 De eerste generatie fruitbomen sloeg moeilijk aan op de arme zandgrond, waarna Ivo ze zelf entte op sterkere onderstammen.
- 5 Er groeien zeven verschillende soorten blauwe bes (*Vaccinium*) in de pluktuin, die verspreid over de zomer rijpen.
- 6 Er staan diverse rassen doornloze kruisbessen in de pluktuin, wat het plukken vergemakkelijkt.
- 7 Achter het verkoophuisje, gemaakt van planken van eigen Douglassparren, ligt een theekruidentuin.

Samen met de dieren

Pluktuin Welig wordt op een natuurlijke manier beheerd zonder het gebruik van gif en kunstmest. Dankzij de hulp van allerlei soorten dieren kunnen de eigenaars de vruchten plukken van het biologische beleid. Zo hebben kippen en wolvarkens het voormalige weiland acht jaar geleden ontgonnen. Ook voor het bestrijden van plaagdieren worden kippen ingezet. Hun mobiele kippenhok verhuist gedurende het seizoen over het terrein. Ruby: "Afgelopen jaar liepen ze bij de aalbessen, waar de larven van de bessenbladwesp zaten. Die eten binnen twee dagen een hele struik kaal. Dankzij de kippen hebben we daar nu aanzienlijk minder last van." De grote vijver op het erf is op een natuurlijke manier beplant met allerlei bloeiende kruiden en oeverplanten. "Water is essentieel voor de biodiversiteit", verklaart Ivo. "Het trekt direct beesten aan. Kikkers en padden, die slakken eten bijvoorbeeld. Maar ook allerlei jaaginsecten, die de plaaginsecten weer bestrijden. Zo helpen ze ons een natuurlijk evenwicht te bereiken in de tuin." In de bloemenweide rondom de vijver gonst het van de bestuivers zoals hommels, die medeverantwoordelijk zijn voor de gulle blauwe bessenproductie. Op de pergola ligt een bosje tonkinstokken speciaal voor de metselbij. Dit kleine wilde bijtje verschanst zich ook in de diverse bijenhôtels. De houten elementen kunnen in de koelkast worden geplaatst om de ontwikkeling van ei naar bij te vertragen. Ivo: "Op die manier kunnen we in de toekomst organiseren dat ze uitvliegen op het moment dat bijvoorbeeld de fruitbloesems bloeien."

Braamboos en frambraam

Want er valt nog veel meer te plukken, proeven en ontdekken in het eetbare landschap van Welig. Zo vlechten de ranken van allerlei soorten kleinfruit zich langs meterslange kapstokken. Bordjes verduidelijken welke gewassen hier rijpen. Allerlei soorten kruisingen van bramen en frambozen bijvoorbeeld. Zoals taybes, boysenbes en zwarte framboos. Ware smaakbommetjes zijn het, met het zoete van framboos en het zure van braam. "Alles wat hier staat, vermeerderen we zelf ook", legt Ivo uit. "Bezoekers kunnen dus zien hoe fruit groeit, proeven hoe het smaakt én een plantje meenemen voor thuis." Ivo reikt een worcesterbes aan. Deze familie van de kruisbes is knapperig en zoetzuur. Van de zes soorten aalbes is de witte eveneens een smaakontdekking: minder zuur dan de rode en met een lichte toets van appel. Dat de vogels ze minder snel spotten, is een handige bijkomstigheid. Ruby: "Vogels als merels en groenlingen doen gezellig mee met plukken. We hebben

hier wel wat vliegers om ze op afstand te houden en een apparaatje dat ze afschrikt. Netten willen we liever niet gebruiken." Ook de reeën uit het aangrenzende bos lieten zich de jonge aanplant het eerste jaar goed smaken. Daar staken de eigenaars een stokje voor met een kastanjehouten hekwerk. Ze plantten er frambozen, bramen en Japanse wijnbessen tegenaan, zodat er vanaf de buitenkant toch iets te snoepen valt. "We hebben dat bewust gedaan zodat wandelaars en fietsers even kunnen stoppen om iets te proeven", vervolgt Ruby.

Chop and drop

Een wandeling bij Welig voert langs allerlei inspirerende teeltvormen. Zo is er een hoogstamboomgaard, een bloemenpluktuin waar ook vaste planten staan en zijn er mini-akkertjes voor aardappels, uien en knoflook. Ivo: "Door al deze vormen met elkaar te combineren, hopen we een landschap te creëren dat qua voedsel de meeste

10

12

11

opbrengst levert. Maar een landschap dat óók in harmonie is met de omgeving en alle dieren die hier leven." Het grootste deel van het terrein is ingericht als voedselbos-rand. Ivo volgde een permacultuuropleiding en plantte allerlei eetbare gewassen in lagen aan. Zo bloeien er eetbare daglelies onder het fruit en groeien overal groepjes aromatische kruiden als zwarte munt, lievevrouwebedstro, salie, rozemarijn en oregano. Ook experimenteerde hij met boomgildes, waarbij een groep kruidachtige planten een symbiose kan aangaan met de boom. "De planten trekken bijvoorbeeld nuttige insecten aan die de bomen bestuiven, maar voeden de bomen ondergronds ook." Een van de belangrijkste soorten in de tuin is Russische smeewortel *Symphytum ×uplandicum* 'Bocking 14'. De stevige waardplanten komen op verschillende plekken terug met hun ruwe groene blad en paarse bloemen. "Smeewortel haalt zijn voedingsstoffen en mineralen diep uit de bodem. De bladeren zijn daarom uitstekend mulchmateriaal voor de arme zandgrond waarop we hier telen. Een paar keer per jaar knippen we de planten af en verspreiden we ze over de tuin: *chop and drop*."

- 8 De bloementuin vol vaste planten, een- en tweejarigen.
- 9 Rondom de vijver is een mengsel gezaaid voor zandgrond, met onder meer beemdkroon (*Knautia arvensis*) en gele kamille (*Anthemis tinctoria*).
- 10 Wie komt plukken, krijgt van de tuiniers te horen welke soorten er rijp zijn, zoals hier de kruisbessen.
- 11 Zwarte framboos (*Rubus occidentalis*) is een kruising tussen braam en framboos, met cultivars als 'Bristol' en 'Black Jewel'.
- 12 Dankzij de nieuwe kas kan het fruitassortiment voor eigen gebruik worden uitgebreid met mediterrane soorten als abrikoos en perzik.

- 13 Behalve blauwe bessen pluk je bij Welig in de zomer onder meer ook zes verschillende soorten aalbes (*Ribes rubrum*).
- 14 In de bloemenpluktuin staan zowel vaste planten, waaronder rode zonnehoeve (*Echinacea purpurea*), als een- en tweejarigen, zoals ijzerhard (*Verbena bonariensis*).
- 15 De vruchten van kardoelen (*Cynara cardunculus*) zorgen in de moestuin voor een mooi plaatje.
- 16 In de polycultuurmoestuin groeien groenten, kruiden en bloemen door elkaar.
- 17 De barnevelders helpen mee in de natuurlijke bestrijding van plaagdieren, zoals de larven van de bessenbladwesp.

Eetbaar, maar ook lekker?

Hoewel de meeste bomen in het voedselbos nog jong zijn, dragen sommige al volop fruit. Zoals de Chinese kweepeer, waarvan de vruchten heel dicht op de stekelige tak groeien. En de Szechuanpeper, met aromatisch blad en roze bessen. We proeven een XL aardbeiframboos, die eruit ziet als een suikerzoet schuimpje. Helaas is de smaak teleurstellend neutraal. "De pawpaw heeft dit jaar voor het eerst fruit, daar kijk ik zo naar uit", zegt Ruby. "De smaak houdt het midden tussen mango en banaan." Ook de pimpermoot draagt voor het eerst blaasachtige vruchten. We krijgen de nootjes in de kern nog niet gekraakt, maar gegrild zouden ze het aroma hebben van pistache. "Als ik een rondleiding verzorg, laat ik mensen vaak even proeven van bijzondere soorten als olijfbes en grootvruchtige kornoelje. 'Alles is hier eetbaar', zeg ik er dan bij. Maar dat wil niet zeggen dat het ook lekker is", zegt Ivo lachend. Veel soorten moeten volgens de tuinder eindeloos worden bewerkt voordat ze echt goed smaken. "Natuurlijk vinden we de variatie hier fantastisch, het zorgt voor een hoop kleur en biodiversiteit. En als we de tijd hebben, is het leuk om een salade te maken van de blaadjes van de bomen uit het voedselbos. Maar we eten altijd nog het meest uit de moestuin. Soms merk ik ook dat we zo opgaan in alle rariteiten, dat we helemaal missen dat de eerste pruimen, appels of peren rijp zijn. Die gewone, heerlijke Nederlandse gewassen geven ons nog altijd de meeste oogst." ✨

Bloemenboog

Elke editie lichten we een bijzondere plek uit, waar je je hart kunt ophalen aan natuurschoon en minstens een heel dagdeel kunt doorbrengen. Deze keer: Arboretum Munnike Park.

TEKST EN FOTO'S FRANCINE POLIS

An de oever van de Munnikendevel ligt een park met meer dan tweehonderd verschillende soorten bomen, waarvan de eerste in het vroege voorjaar van 1989 aangeplant werden. Arboretum Munnike Park herbergt daarnaast een rosarium en een

kruidentuin voor algemeen gebruik. Volg vanaf bezoekerscentrum 't Weetpunt het 900 m lange Develpad langs de 16 m hoge mammoetboom met een stamdiameter van 48 cm en eindig met het hoogtepunt van dit seizoen: de uitbundig bloeiende blauwewegenboog. ✿

Arboretum Munnike Park

Wat: bomenpark met rosarium en kruidentuin aan de Munnikendevel

Waar: Zwijndrecht (ZH)

Sinds: 1989

Bijzonder: de kruiden uit de kruidentuin zijn voor publiek gebruik en mogen dus geplukt worden

Openingstijden: het park is het hele jaar door zeven dagen per week open, van zonsopgang tot -ondergang. Bezoekerscentrum 't Weetpunt is geopend op woensdag, zaterdag en zondag van 13.00-16.00 uur

Café: volg het Develpad over de oever van de Munnikendevel in oostelijke richting en na ongeveer een halfuur ben je bij het Develpaviljoen met terras aan het water. Op zaterdag en zondag open van 12.00-22.00 uur

Entree: gratis. Een vrijwillige bijdrage storten of vriend worden? Dat kan via de website

Meer informatie: arboretummunnikepark.wixsite.com/home

Ontkiemde tuinliefde

Dat ze ooit zo'n mooie tuin in Engelse sferen zouden creëren, hadden Jan en Ina ter Haar uit Wierden nooit gedacht. En al helemáál niet dat er op een dag bezoekers zouden komen om ervan mee te genieten. Die komen als bijen af op de plantenpracht in De Haarboershof.

TEKST MARGOT EGGENHUIZEN FOTO'S TRUI HEINHUIS

Paspoort

Soort tuin: tuin met behalve volières en bijenkasten ook een zelf ontworpen tuinhuis, verdiepte kas en sfeervolle groepsruimte

Waar: Wierden (OV)

Sinds: 2004

Grootte: circa 2000 m²

Grondsoort: zand

Ligging: (noord)westen

Meer info: haarboershof.jouwweb.nl en Instagram @haarboershof

- 1 Voor deze overlopende waterbak ligt een vijver in het pad, waardoor je alleen via een stapsteen je weg hier kan vervolgen. Jan deed dat idee op in een Limburgs tuincentrum, pas jaren later maakte hij het in Wierden.
- 2 In het verzonken kasje dat Jan timmerde, is niet alleen buiten ruimte voor vogels. Onbedoeld bouwde binnen een merel een nestje. Tot de jongen waren uitgevlogen, bleef de deur open.
- 3 Rosa 'René d'Anjou'. "Deze roos is een beetje een frommelroosje, maar wel eentje die geurt zoals een roos moet geuren. Heerlijk", aldus Ina.
- 4 De (lekkere) vijver is een 'sunken garden' geworden. Op de tafel in het midden van de verdiepte tuin staan eenjarige, zodat je zo'n beetje op ooghoogte tussen de planten door loopt. Ina: "Aan het einde van de zomer zie je geen tafel meer."
- 5 Als imker ontfermt Ina zich niet alleen over haar honingbijen, ze zet zich ook in voor de wilde bij.

Tuinieren is als een net geplant zaadje... Eenmaal ontkiemend op juiste grond is het niet meer te stuiten.' Het is het tuinmotto van Jan en Ina ter Haar, die de afgelopen twee decennia langs een Overijsselse parallelweg een paradijs hebben gecreëerd: De Haarboershof. Dat ontkiemen duurde even: al in 1994 kochten Jan en Ina het huis uit 1913 – in de straat waar Ina opgroeide – maar pas na een verbouwing van de woning was tien jaar later de tuin aan de beurt. "We hadden al wel interesse voor tuinieren en zijn er allebei mee opgegroeid", vertelt Ina, "maar onze ogen waren nog niet opengegaan." De lap grond achter hun huis vroeg ook nogal wat van hun fantasie: op de plek waar vroeger een noodwoning had gestaan waar een vriendinnetje van Ina woonde, was vrijwel niets anders te vinden dan gras en coniferen. Waar begin je dan?

Kaartjes bij de kweker

Bij het begin en dan stap voor stap voorwaarts, zoals Jan gewend was als voorman in de bouw en Ina als operatieassistent. Dat de coniferen eruit moesten, wisten de twee meteen. Voor verdere inspiratie bezochten ze tuinen van anderen. Jan: "Ik kopieer nooit iets, ik maak niks na, maar ik combineer wel. Ideeën kunnen best een tijd in mijn hoofd zitten, tot alles bij elkaar komt." Door haagbeuken te planten kwam er meteen meer structuur in de tuin. De borders werden vervolgens op een praktische manier gevuld, vertelt Ina. "Daar hadden we echt nul verstand van. Dus gingen we kaartjes lezen bij de kwekers. Dan zagen we bijvoorbeeld staan dat iets bloeit in april en dachten we: hé, we hebben voor die maand nog niets."

TIP

Bijen houden
van kruidachtigen.
Favoriet in deze tuin:
zonnekruid,
campanula en
akelei.

4

Rondje langs Twentse tuinen

Ook dit jaar doet De Haarboershof in Wierden mee aan Rondje Tuinen Twente. De tuin is open op 8 en 9 juni, 13 en 14 juli, 10 en 11 augustus en 7 en 8 september 2024. Meer info over dit rondje en de negen andere deelnemende tuinen vind je op rondjetuinentwente.jouwweb.nl

Vlammende border

Even doorspoelen naar 2024, twintig jaar later. Jan en Ina zijn nu degenen aan wie tuinbezoekers, maar ook vrienden, vragen: welke soort is dit? Zonder diep te hoeven nadenken, lepelen ze aan de keukentafel een aantal van de officiële namen op van planten die zich in hun witte border, pastelborder, vlammende border en andere plekken in de cottagetuin bevinden. Honderden soorten hebben ze in de Overijsselse tuin al door hun handen laten gaan, van abutilons (*Abutilon*) en ananassalie (*Salvia elegans*) tot helleborussen (*Helleborus*) en leeuwenstaart (*Leonotis leonurus*). Ina: "Namen van mensen kan ik meestal niet onthouden, maar van planten altijd wel." Ze wordt onderbroken door de deurbel. Ina veert meteen op, Jan lacht: "Nee, het is geen visite, het is Jet, onze hond. Ina heeft haar geleerd om met haar pootje tegen de bel te tikken als ze naar binnen wil." Jet is niet de enige dierlijke bewoner die in De Haarboershof resideert. Jan houdt in verschillende volières bijzondere [water]vogels, van de witwangfluiteend – deze kwaakt niet maar fluit – tot de Mexicaanse steltkluut en de maskerkievit met z'n opvallende gele masker. Insectenfanaat en imker Ina houdt van gezoem in de tuin, haar grote passie is de bij.

5

De Haarboershof in een stekpotje

Heel wat uren brengt Ina door tussen de stekjes in de verdiepte kas die Jan voor haar bouwde. Een plek waar ze graag is vanwege het licht dat mooi naar binnen valt en de fijne sfeer. Er is veel belangstelling voor een stukje Haarboershof-in-een-potje, vertelt Ina. "In het voorjaar komen veel mensen stekjes halen. We stekken planten waar vanuit liefhebbers veel interesse voor is, bijvoorbeeld leeuwenstaart (*Leonotis leonurus*), abutilons (*Abutilon*) en rode salie (*Salvia confertiflora*). Ook hebben we een verkoophoekje van planten die we over hebben na het zaaien of waarvan de pol te groot is geworden."

- 6 Vroeger was hier alleen gras en coniferen. Dat is nu bijna niet meer voor te stellen.
- 7 In een grote pot in een hoek van de keukenborder: dahlia *Dahlia* 'Happy Days Red-Yellow', een prachtige *Coleus*-soort en minipetunia *Calibrachoa* 'Million Bells'. Links zie je nog een campanula waar in juni en juli vaak klokjesbijen slapend in overnachten.
- 8 Rosa 'Blush rambler' bloeit in sierlijke trossen. Deze roos komt uit het Limburgse rozendorp Lottum.
- 9 De verdiepte kas is de plek voor stekken en verspenen. Het ladekastje, ooit gebruikt voor spijkers, viste Jan op zijn werk uit een container.
- 10 Papavers verspreiden zichzelf. Ina: "Ik strooi soms ook wel, maar dan vóór de winter en laat ze staan waar ze zichzelf neerzetten."

Geen rugnummers

Tijdens een rondje door de tuin duiken de bijen bij alle borders en hoekjes op. Komen ze uit Ina's bijenkasten die achter in de tuin staan, een plek waar Jan en Ina jaren geleden hun avondzonzitje met een prachtig uitzicht voor hebben ingeleverd? "Ik kan natuurlijk geen rugnummers zien", zegt Ina lachend, "maar ik denk het wel." Ze zet zich niet alleen in voor 'haar' honingbijen, maar ook voor de wilde bij. Die vraagt om een volledig andere aanpak. "De wilde bij heeft het erg moeilijk. Deze bij doet alles zelf. Hij moet zelf een plekje vinden en is afhankelijk van bepaalde soorten. Zo vind je de klokjesbij in campanula's en geraniums. De zeldzame kegelbij, die ook voorkomt in de tuin, is een koekoeksbij die leeft in de nesten van groefbijtjes en foerageert op onder meer zonnekruid (*Helenium*). Of neem beemdkroon (*Knautia macedonica*): er is een speciale knautiabij, maar die leeft alleen maar van wilde beemdkroon en komt niet op veredelde soorten in de tuin. Elk bijendarmkanaal neemt maar bepaalde soorten stuifmeel op. De slobkousbij leeft alleen van grote wederik (*Lysimachia vulgaris*) en voert larven met het stuifmeel van deze plant." De honingbij is een alleseter en

9

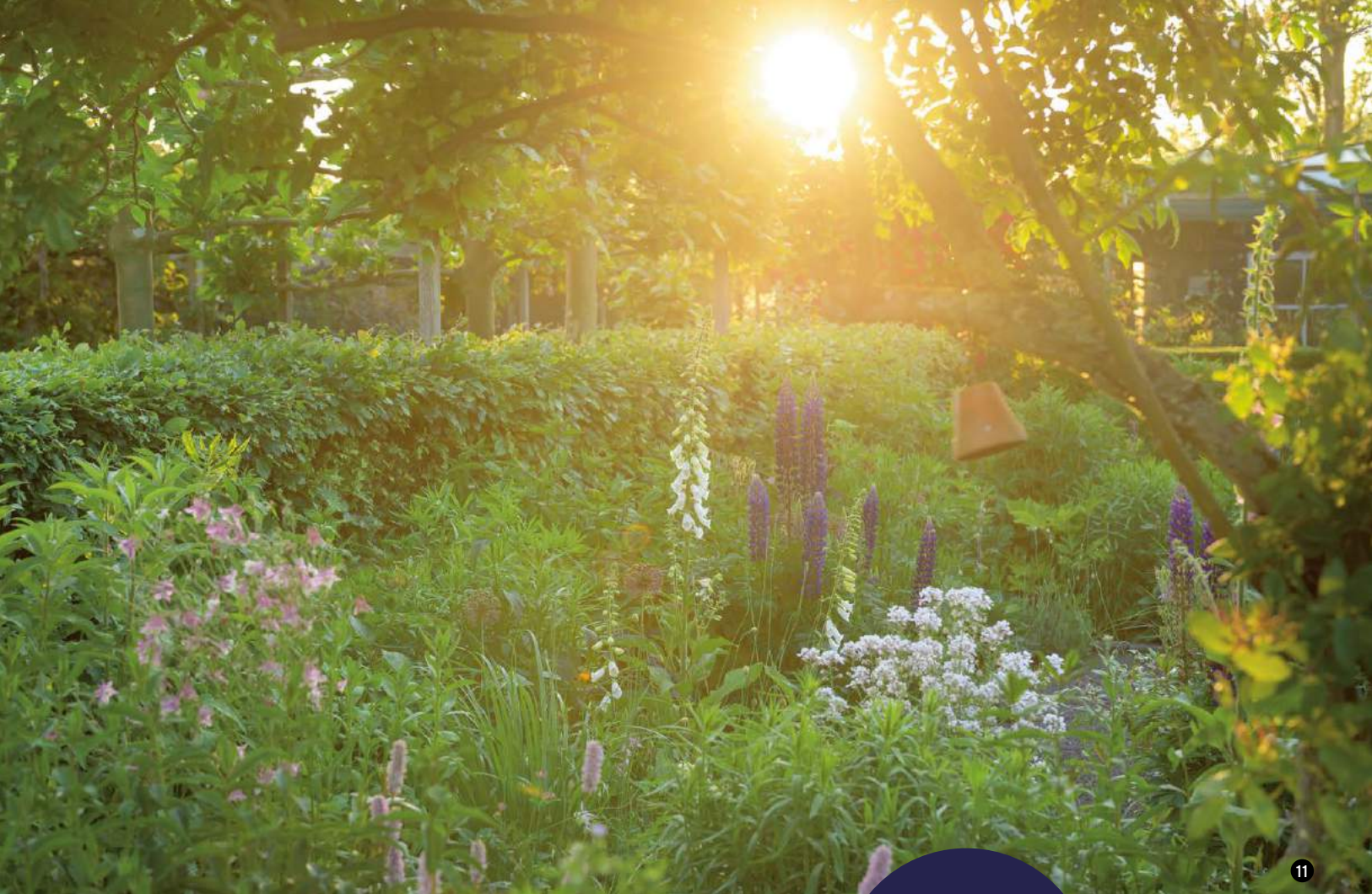
weet deze soorten ook te vinden als andere drachtplanten, vaak bomen en struiken, 'leeg' zijn. "In die zin kan een imker een concurrent zijn voor de wilde bij. Daarom hebben we overal nestgelegenheden gemaakt en heel veel soorten drachtplanten geplant."

Circulair

Of de tuin niet een enorm dure hobby is, wordt het stel weleens gevraagd. Jan heeft zijn antwoord klaar: "Ik heb meer moeite met een spijkerbroek van 120 euro kopen dan 120 euro uitgeven aan planten. Het is wel fijn dat Ina en ik dezelfde hobby hebben." Ina: "We hebben een tuinpotje. Het is circulair: de inkomsten van de tuinbezoeken gaan daarin en daar kopen we dan weer iets van voor in de tuin. Toen jaren geleden de allereerste bus met bezoekers wegreed, stond ik hier opeens met een gevuld envelopje. Nou, dat was vreemd, maar ook heel leuk!" De circulaire gedachte laat het echtpaar ook doorwerken in de tuin. De sfeervolle 'schurangerie' – Ina: "Het woord schuur doet de oude schuur geen recht meer, orangerie is misschien wel te veel eer" – is verbouwd met gebruikte materialen en ingericht met vintage en brocante spullen zoals een grote houten kerkbank. Regenwater wordt opgevangen in tanks en gebruikt voor de planten. De oude gevel uit de schuur is nu een dahliakasje en snoeihout van een blauwereggen (*Wisteria*) vormt inmiddels een mooie krans aan de muur.

10

TIP

Behoeftte aan bezinning? Creëer een stiltehoekje tussen haagbeuken.

- 11 De haagbeuken zorgen voor structuur in de tuin en voor knusse borders.
- 12 Het Hosta Theater, zoals Jan en Ina hun verzameling van verschillende soorten minihosta's noemen. In de tuin zie je alleen terracotta potten, dat zorgt voor rust.
- 12 Op elke hoek bij de zitkuil vooraan in de tuin staat een pluimhortensia *Hydrangea paniculata* 'Limelight'. Ze benadrukken de diepte van de zitkuil, vooral als de pluimen bloeien, geeft dat een bijzonder effect.
- 13 De oranjegele bloemen van hertschooi *Hypericum* 'Miracle Nights' steken mooi af tegen de spitse, groen-rood gekleurde bladeren.

Vier generaties

Hoewel Jan en Ina samen De Haarboershof runnen, is de tuin eigenlijk een familieproject van vier generaties. Bij de aanleg hebben ze hulp gehad van zoon Ties en van hun beide vaders, kleindochter Dot voert graag de konijnen en kippen en dochter Anne schenkt samen met haar 96-jarige oma koffie tijdens tuinweekenden. Jan: "Ik hoor dan een oudere dame die elk jaar de tuin bezoekt tegen mijn moeder zeggen: 'Leeft u ook nog?' Prachtig toch! Dat we dit samen kunnen doen en in goede harmonie, dat is het mooist." Pais en vree is het natuurlijk niet altijd. Zo is daar de pinus in de voortuin: Jan vindt 'm het einde, voor Ina is het een doorn in het oog. En de zaaddozen die Ina als kunstwerken beschouwt, zou Jan het liefst allemaal afknippen. De wedstrijd om een pol reuzenvedergras (*Stipa gigantea*) heeft hij wel gewonnen: na jaren zeuren gaf Ina groen licht om 'm eruit te steken. Jan: "Soms hebben we een andere visie op hoe we dingen aanpakken. Ik ben uitvoerder in de bouw geweest en zie dan hoe het in de tuin efficiënter en vlotter kan. Maar dan bedenk ik me: dat is hier helemaal niet belangrijk." ✿

Winactie

Lekker lezen deze zomer

Weideland

John Lewis-Stempel, schrijver, boer en historicus, vertelt over het voort-schrijden van de seizoenen. Van de ontlukende sleutelbloemen in de lente tot het maaien van het gras in de zomer en het grazen van het vee in de herfst. Hij beschrijft de levensverhalen van de dieren die op zijn land leven, zoals dat van de dassenclan, vossen-familie, konijnengemeenschap, het leeuwerikgezin en het wulpenecht-paar. *Weideland* werd bekroond met de Wainwright Prize for Nature Writing voor het beste Britse natuurboek.

Weideland. Een jaar uit het leven van een Engels veld, John Lewis-Stempel, Uitgeverij Atlas Contact, ISBN 9789045037004

Gerechtigheid voor dieren

Van dolfinen tot kraaien en van olifanten tot octopussen. Nussbaum beziet de levens van dieren met verwondering, ontzag en compassie en geeft antwoord op de vraag hoe wij een klimaat kunnen scheppen waarin de mens het dier als een evenwaardig wezen beschouwt, niet als een handelsobject of een gebruiksvoorwerp. *Gerechtigheid voor dieren* scherpst ons denken over dieren en hun recht op een goed bestaan. Het is een vurig pleidooi voor verandering.

Gerechtigheid voor dieren. Onze collectieve verantwoordelijkheid, Martha C. Nussbaum, Uitgeverij Querido Facto, ISBN 9789021469133

De weg terug naar het leven

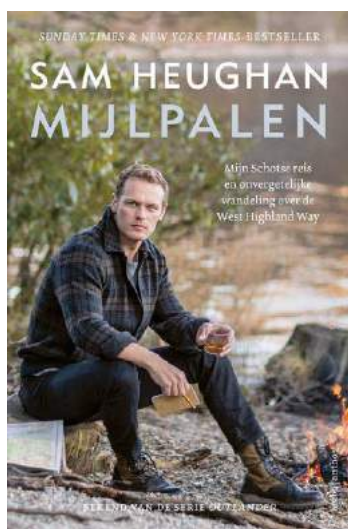
Hoe ga je verder als het ondenkbare zich heeft voorgedaan? Dit is het verhaal van een reis die begint op de dag dat het leven van Long Litt Woon voor altijd verandert. Midden in het verlam-mende verdriet na de plotselinge dood van haar echtgenoot ontdekt ze bij toeval de wonder wereld van paddenstoelen. In de natuur, zoekend naar de verschillende paddenstoelensoorten, vindt ze uiteindelijk rust, stilte en nieuwe levensvreugde terug.

De weg terug naar het leven. Een persoonlijk boek over het leven, de dood, liefde en paddenstoelen, Long Litt Woon, A.W. Bruna Uitgevers, ISBN 9789400510524

Buitenleven geeft zes boeken weg voor een zomer lang leesplezier. In welke wereld wil jij het liefste wegduiken?

WIN

Ga vóór 11 juli 2024 naar buitenleven.nl/ winnen en vul je gegevens in.

Mijlpalen

Nadat hij in een overmoedige bui heeft besloten de West Highland Way te lopen, baant Sam Heughan – je weet wel, die man van de serie *Outlander* – zich een week lang een weg door bossen en langs lochs. Met wisselend succes. Ondertussen blikt hij terug op de momenten die hem hebben gevormd en overdenkt hij zijn dromen en ambities, familie, vrienden, de liefde en het leven. *Mijlpalen* is zowel een liefdesbrief aan het ruige Schotse landschap als een aanstekelijke, wijze, onderzoekende blik op de wereld.

Mijlpalen. Mijn Schotse reis en onvergetelijke wandeling over de West Highland Way, Sam Heughan, Uitgeverij Ambo|Anthos, ISBN 9789026365638

Opeens ganzenvader

Michael Quetting werkt bij het Max Planck Instituut voor Ornithologie. Voor een nieuwe onderzoeksproject besluit hij enkele ganzen zo te trainen dat ze hem volgen wanneer hij met zijn ultralicht vliegtuig vliegt. Maar voor het zover is, moeten eerst de eieren uitgebroed worden. Zodra de zeven kuikens rondscharrelen, komt de kersverse ganzenvader er al snel achter dat het net echte kinderen zijn, met elk hun eigen persoonlijkheid. Een ding is zeker: na dit project is Michaels leven nooit meer hetzelfde.

Opeens ganzenvader. Een jaar, zeven jonge ganzen en de tijd van mijn leven, Michael Quetting, Uitgeverij Lev, ISBN 9789400509962

Mierenmaatschappij

Ze zijn fascinerend, ze zijn overal en ze lijken soms opvallend veel op de mens. Mieren bekleden verschillende beroepen. Zo zijn ze werkers, kolonisten, soldaten en slavendrijvers. Koninkinnen regeren en voeren oorlog. Het mierenrijk is een onverbiddelijke maatschappij in het klein. Op wetenschappelijke en wetenswaardige wijze vertellen Foitzik (evolutionair bioloog en illustrator van dit boek) en Fritsche (biofysicus) de verrassende verhalen van een beestje dat tot wel honderd keer zijn eigen gewicht kan dragen.

Mierenmaatschappij. Over het leven van mieren en wat wij mensen van ze kunnen leren, Susanne Foitzik en Olaf Fritzsche, Uitgeverij Luitingh-Sijthoff, ISBN 9789024590339

NIEUW

BUITENLEVEN

E-Books

Spaar ze
allemaal!

Heb je onze e-books al gelezen?

Elke maand een nieuw e-book rondom een groen thema: dieren, tuinontwerpen, mooie natuurgebieden, voorjaarstuinen.

Welke doe jij jezelf vandaag cadeau?

€ 5

Per stuk

Download nu voor maar €5

Buitenleven.nl/ebooks2024

Het verhaal achter: ooievaarsbek

Nederlandse kraanvogel

What's in a name? Planten krijgen hun botanische of Nederlandse naam veelal niet per toeval; ze zijn te herleiden uit een mythisch verhaal, een medicinale werking of gewoonweg de uiterlijke kenmerken. *Buitenleven* ging op zoek naar de herkomst van verschillende plantnamen.

Deze keer: ooievaarsbek (*Geranium*).

TEKST EVELIEN BOUTSEN

Paspoort

Botanische naam: *Geranium*

Nederlandse naam: ooievaarsbek

Familie: Geraniaceae

Levensduur: vaste plant

Hoogte: 60 cm

Winterhard: ja

Groenblijvend: sommige soorten

Bloeiperiode: april-oktober
(afhankelijk van cultivar)

Standplaats: zon, halfschaduw

Geranium pratense.

Achter de geraniums

In tegenstelling tot wat de botanische naam van ooievaarsbek doet vermoeden, vertoefte iemand die achter de spreekwoordelijke geraniums zit allesbehalve in de buurt van een bloempot gevuld met *Geranium*. Waar die pot dan wel mee gevuld is? Met *Pelargonium*, een niet-winterhard plantje uit de ooievaarsbekfamilie, dat in de volksmond geranium genoemd wordt. De naamsverwarring ontstond in de zeventiende eeuw, toen de eerste zomerbloeiers vanuit Zuid-Afrika naar Europa kwam. Onze verre voorouders vonden dat die bloemen nogal op de winterharde vaste plant ooievaarsbek leken. Later ontdekten botanici verschillen tussen de twee soorten en bepaalden ze voor eens en altijd dat de naamgeving als volgt is: ooievaarsbek (*Geranium*) en geranium (*Pelargonium*).

Inheems

Wereldwijd bestaan er zo'n achthonderd soorten *Geranium* in allerlei kleurschakeringen, van blauw en paars tot roze en wit. In Nederland komen onder meer beemdooievaarsbek (*Geranium pratense*) en donkere ooievaarsbek (*Geranium phaeum*) van nature voor. Ook niet-inheemse soorten worden hier veelvuldig in tuinen geplant. Rotsooievaarsbek (*Geranium macrorrhizum*) bijvoorbeeld, een plantje dat onder andere in het zuiden van de Alpen goed gedijt.

Lange snavel

De botanische plantnaam *Geranium* is afgeleid van het Griekse *géranos*, wat kraanvogel betekent. Bestudeer je het plantje van naderbij, dan zie je dat er boven op de vrucht een lang uitsteeksel groeit. Het lijkt wel een snavel! Dat moeten de naamgevers van de plant ook gedacht hebben... Omdat kraanvogels niet zo courant zijn in de Lage Landen, kreeg de plant in het Nederlands de naam van een andere opvallende vogel met een lange snavel.

Geranium macrorrhizum.

Langbloeiende kruising

Geranium 'Rozanne' is een van de langst bloeiende ooievaarsbeksoorten. Deze kruising van *Geranium himalayense* en *Geranium wallichianum* 'Buxton's Variety' bloeit rijkelijk in de periode mei-november. De kleur van de bloemen varieert van lichtblauw tot lila. Het hart van deze ooievaarsbek is wit.

Volgende keer

Dan lees je over de etymologie van klaproos.

Tuinontwerp

Geheime tuin met een verhaal

Overdekte terrassen in Oosterse stijl, een vijver met beekje en waterval, exotische boomvarens en wuivende palmbomen. Je vindt het allemaal in de geheime tuin van Suzette en Maurice Boyer. Met hun eigen ontwerp hebben ze de tuin omgetoverd tot een verscholen wereld in vakantiesfeer.

Aan de basis van het tuinontwerp ligt een spannend verhaal over een ontdekkingsreiziger.

TEKST MODESTE HERWIG FOTO'S TRUI HEINHUIS

Een rondje door deze tuin staat gelijk met een heuse ontdekkingsstocht. Vanaf de glazen veranda, die tegen de woning is gebouwd, bereik je via een terrasje de brug over de vijver. Daarachter ligt een tweede overkapping met zithoek naast een dubbele Oosterse deur tussen twee pilaren die dienstdoet als tuinpoort. Over een met flagstones bekleedde trap gaat

het aan de overkant van het water terug richting de veranda. Daar zie je dat de vijver vanaf een waterval naar de schutting kronkelt, die opgesmukt is met een grote, ronde spiegel zodat de vijver veel groter lijkt. De tuin is grotendeels omringd door muren in natuursteen of gepleisterd in okergeel. Enkele hoge planten zorgen voor boeiende doorkijkjes.

ONLINE

Download de
plattegrond op
www.buitenleven.nl

TIP

Als je veel
bladplanten gebruikt,
wissel dan de vorm,
grootte en kleur van de
bladeren af voor een
extra mooi
resultaat.

Ontdekkingstocht

"Aanvankelijk wilde mijn man Maurice, die heel handig is en veel fantasie heeft, een tuin met een piratenthema maken", vertelt Suzette, "maar dat bleek toch niet haalbaar. Nu is het een geheime, omsloten tuin geworden in het kader van urban exploring: je gaat op ontdekkingstocht in de stad, loopt door een geheime poort en komt in een andere wereld terecht." Meer bepaald in de wereld van de avonturenverhalen die Suzette schrijft. "Het verhaal waarop de tuin is geïnspireerd, gaat over een ontdekkingsreiziger die natuurlijk veel van huis is. Hij heeft twee dochters die samen met personeel in het huis wonen. Ze zijn dol op tuinieren en houden de tuin goed bij als hun vader weg is. Op een dag komt de ontdekkingsreiziger thuis en hij ziet dat de tuin verwaarloosd is: zijn dochters blijken te zijn overleden. Zijn verdriet is groot en hij laat de tuin verder verwilderen. De tuin moet de sfeer van dit avontuur ademen", legt Suzette enthousiast uit. "De tuin is dus de verbeelding van dit verhaal. Allerlei items die de ontdekkingsreiziger tijdens zijn reizen heeft gevonden of gekocht, vind je in de tuin terug." Prachtig versierde pilaren, een exotische parasol, lampen, ornamenten... Allemaal dingen die Maurice en Suzette in de loop der jaren verzamelden en aan hun zelfontworpen tuin toevoegden. "Als we iets leuks zien, dan nemen we dat mee. Het is altijd wel weer ergens voor te gebruiken in de tuin of in het huis", verklaart Suzette. "We hadden ook nog stoeptegels over en hout van de veranda. De flagstones voor de trap hebben we wel aangeschaft. En zie je die betonnen schedels, verstopt tussen de planten? Maurice had een halloweenmasker en heeft dat als mal gebruikt."

- 1 De zelfgemaakte veranda met glazen dak heeft een versiering gekregen in Victoriaanse stijl.
- 2 In de voortuin nodigt de blauwe deur bezoekers uit om op ontdekkingsreis te gaan door de tuin.
- 3 Het tweede overdekte terras achter in de tuin met een knusse zithoek.
- 4 In de veranda is ruimte voor veel van de mooie spullen die Suzette en Maurice in de loop der jaren verzameld hebben.

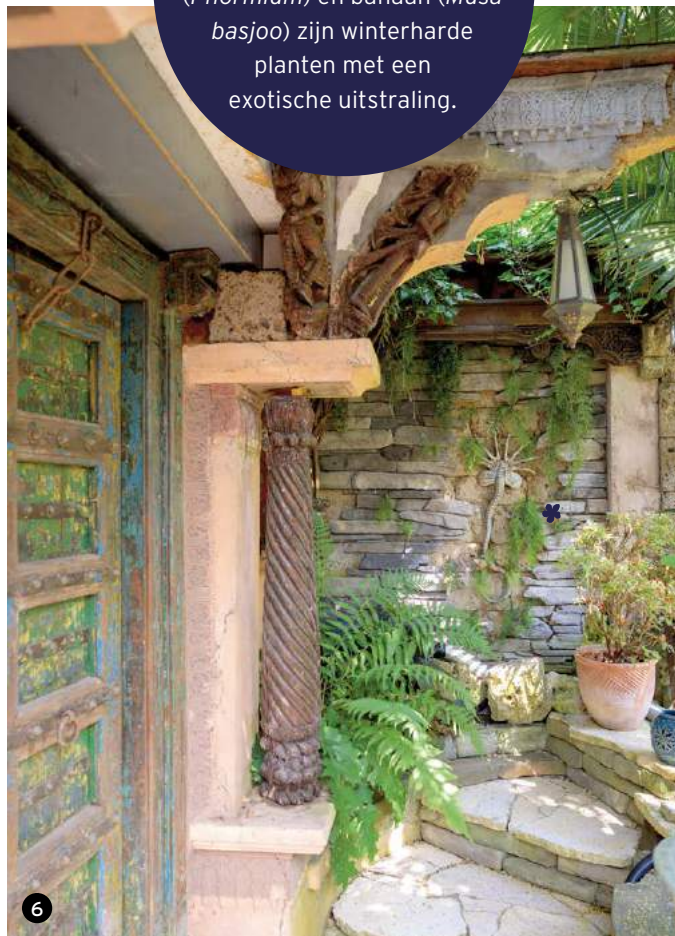

Veranda in Victoriaanse stijl

Over de hele breedte van de tuin spreidt zich tegen de woning een houten veranda met glazen dak uit. Ook gemaakt door Maurice. Vanaf het voorjaar is dit heel licht overdekt terras een heerlijke plek om buiten te zitten. Suzette: "Ik zei dat het me wel leuk leek om er de sfeer van zo'n Victoriaans gebouw aan toe te voegen en Maurice ging meteen aan de slag. Later is er achter in de tuin nog een tweede overkapping bij gekomen. Heerlijk dat deze plekken nu altijd droog zijn, zodat we er kussens en allerlei spullen kunnen laten liggen."

TIP

Chinese waaierpalm (*Trachycarpus fortunei*), Nieuw-Zeelands vlas (*Phormium*) en banaan (*Musa basjoo*) zijn winterharde planten met een exotische uitstraling.

Exotische planten

Voor de beplanting van een tuin met tropische uitstraling is er keuze in overvloed. Het makkelijkst zijn winterharde planten met een exotische look. Oriëntaals komkommerkruid (*Trachystemon*), schildblad (*Darmera*) en varens bijvoorbeeld. Ook bamboe mag niet ontbreken, bij voorkeur de niet-woekerende *Fargesia*. Snelgroeïende klimplanten - waaronder sierwijnstok, boomwurger (*Celastrus*), passiebloem en eenjarige soorten als de geel bloeiende rode kiwikomkommer (*Thladiantha dubia*) uit Azië - zijn een prima keuze. Of overweeg zijdeboom (*Albizia julibrissin*), boomvaren (*Dicksonia antarctica*), vingerplant (*Fatsia japonica*) of palmlilie (*Yucca filamentosa*). Daalt de temperatuur onder -5 °C, bescherm de planten dan met windbreekgas, rietmatten of noppenfolie.

Muurtje van tufsteen

Op verschillende plekken in de tuin staan hoge en lagere muurtjes van tufsteen. Suzette en Maurice hebben de stenen op Marktplaats gekocht. De lichte tufsteen-blokken zijn makkelijk te stapelen. Omdat de steen poreus is, houdt hij water goed vast. In de voegen kunnen muurplantjes groeien.

Tropische sfeer

De planten sluiten perfect aan bij de tuinsfeer. “De planten hebben we zelf in de loop der tijd bij elkaar gezet. Ze moeten de Oosterse en tropische sfeer versterken”, verduidelijkt Suzette. “Inmiddels staat de tuin zo vol dat er echt niets meer bij kan, helaas. Daarom ben ik uitgeweken naar grote potten, zoals voor de prachtige *Magnolia* die we laatst gekocht hebben.” In de plantvakken groeit een groot assortiment aan bladplanten. Mooi blad – zoals dat van varens, siergrassen, hosta’s, Japanse esdoorn, diverse palmen en zelfs boomvarens – staat centraal in de tuin. Onder het glazen verandadak mogen de kamerplanten in rieten hangmanden ‘s zomers buiten verder groeien. Bloemen van azalea’s, rododendrons en lelies zorgen voor kleur.

Binnentuin in cottagesfeer

Van de voortuin maakten Maurice en Suzette een soort binnentuin. In een muuropening zit een felblauwe dubbele deur, daarachter is er een klein tuinhoekje. Geen echte doorgang dus, maar wel uitnodigend. Suzette: “Wat betreft de beplanting heerst er in de voortuin meer een cottagesfeer, met een appelboom en een kersenboom als blikvangers. Verder veel potten met kleurige bloeiers, als een warm welkom voor bezoekers die ook een ontdekkingstocht door onze tuin willen maken.” ✿

- 5 Varens, hosta’s, rododendrons en de bladeren van Chinese waaierpalm (*Trachycarpus fortunei*).
- 6 De sfeervolle Oosterse deur achter in de tuin wordt geflankeerd door twee oude pilaren.
- 7 Via het watervalletje stroomt water in de vijver. Rondom een bijzondere compositie van bladplanten.
- 8 In mei bloeien verschillende azalea’s met vrolijk gekleurde bloemen.

De zilte smaak van Terschelling

Wandelen over het wad en ondertussen struinen naar kokkels, mosselen, oesters en zeewier. De geboren en getogen Terschellinger Flang neemt eilandgasten mee de natuur in en het wad op, om samen ingrediënten te verzamelen voor een uitgebreide maaltijd. Een unieke manier om het eiland echt te proeven.

TEKST MARGRIET DE GROOT FOTO'S TRUI HEINHUIS MET MEDEWERKING VAN VVVTERSCHELLING.NL

Striemende regen wisselt af met stralende zon. Op de Wadden kan het spoken, maar het kan ons niet deren. Hier onderaan de dijk van Lies staan we met de rubberlaarzen stevig in de zuigende waddenbodem naar zeewier, alikruiken, mossels en kokkels te zoeken.

Voorovergebogen en met een emmertje binnen handbereik. Een opwindend idee om in de natuur je eigen maaltje bijeen te scharrelen. Je neemt naar behoefte, uit respect voor het kwetsbare ecosysteem. Alleen daarom al is een goede gids met hart voor de Wadden onmisbaar.

Het ultieme waddengevoel

Geboren en getogen Terschellinger Willem Cupido, beter bekend om zijn bijnaam Flang, organiseert sinds 2012 wildplukwandelingen. Aanvankelijk ging hij alleen met logés van zijn B&B De Postoari het wad op om samen ingrediënten bij elkaar te sprokkelen voor een gezamenlijke maaltijd in de achtertuin. Al snel kwam er een kookstudio waar ook andere eilandgasten welkom zijn. Flang organiseert workshops en proeverijen. Van een eenvoudige mosselwandeling met glaasje wijn op de dijk tot uitgebreid koken met lekkers uit de Terschellinger bossen en duinen zoals paddenstoelen, bessen, kruiden, eetbare planten en bloemen. Het tijdstip van de waddenwandelingen is afhankelijk van het tij. "Zomers is er nachttij en kun je overdag het drooggevalen wad op om oesters, zeewier en mosselen te zoeken op de banken", verklaart Flang. "We gaan nooit ver het wad op, we blijven vlak achter de dijk van Lies. Dat is de plek waar ik het liefst kom en waar de meeste biodiversiteit te vinden is. Op deze plek ervaar ik het ultieme waddengevoel."

Fruitig zeewier

Als je niet weet waar op te letten, ziet het ongeïfend oog slechts een uitgestrekte vlakte van een glanzende, natte zeebodem met hier en daar een donkere verhoging. Flang wijst op het feit dat we kijken naar een levend biotoop. "De Waddenzee is het grootste getijdengebied ter wereld. Je vindt er getijdengeulen, zee grasweiden, mosselbanken en zandbanken. Het is een heel oud gebied, minstens tienduizend jaar oud, waar we enorm zuinig op moeten zijn. De top laag is zuurstofrijk en vormt de basis van het hele ecosysteem. Alles wat hier leeft, is afhankelijk van deze top laag, het is een zichzelf bedruipend ecosysteem. De Waddenzee staat in de top tien van de meest bijzondere natuurgebieden ter wereld. Het is heel bijzonder wat hier allemaal groeit. Je kunt hier levende fossielen vinden zoals de zeespons, een van de oudste levensvormen op aarde. Kijk eens goed om je heen. Overal liggen slierten zeewier in allerlei kleuren en vormen. Hier, proef maar eens van dit spaghettiwier of dat dunne rode zeewier. Dat is rood hoorntjeswier. Rauw smaakt het heerlijk zilt, fruitig en knapperig. Net zeekraal. Ik droog het en vermaal het tot poeder. Lekker over gekookte aardappelen of vis, eigenlijk over alles waar je anders zout op zou strooien."

Overnachten op stand

De Postoari is de sfeervolle B&B van Flang en zijn partner Willemijn. De voormalige pastorie uit 1907 met grote tuin heeft vier kamers die in de stijl van die tijd zijn ingericht. Ontbijten kan in de ruime kookstudio waar je tegen een kleine vergoeding ook een lunchpakketje kunt maken. Voor het hele jaar geldt een minimumverblijf van twee nachten, tijdens feestdagen en Oerol geldt een minimumverblijf van drie nachten. **B&B De Postoari, Dorpsstraat 25, Hoorn, Terschelling. postoari.nl**

Bonte pieten

Gewapend met een klein emmertje, schepnet, riek en oestermes neemt hij de leiding op het Wad. Het weiland aan de andere kant van de dijk is van zijn broer die er zijn koeien op heeft grazen. De melk gaat naar de eigen kaasmakerij. Op de drassige weilanden foerageren vluchten vogels. Parmantige kieviten, grutto's, tureluurs en bonte pieten zoals de eilanders schooleksters liefkozend noemen. De lepelaar is hier ook graag te gast. Flang strooit ondertussen met leuke weetjes en houdt een lange sliert blaasjeswier omhoog. "Daar maak ik vaak pesto van. Je kunt er ook mee koken, maar knip dan wel de blaasjes weg, anders wordt het in de pan net behangplaksel. Zee-eik is wat dat betreft handiger, die heeft geen blazen en kun je direct gebruiken in een tapenade bijvoorbeeld. Wist je dat blauw wier groen wordt tijdens het koken? Zeesla kun je gedroogd als sushivel gebruiken, het groeit in de zomer als het zeewater opgewarmd is. Alikruiken blancheer ik graag met sambuca. Verderop ligt een oesterbank vol wilde oesters, maar die kunnen we nu niet bereiken. Normaal kun je erop lopen, maar het water staat te hoog door de harde wind. Gelukkig kunnen we wel bij de mosselen, die kunnen we straks buiten boven het vuur koken."

Culinaire excursies en workshops

Zin om zelf je maaltje bij elkaar te scharrelen op of nabij het wad? Flang biedt uiteenlopende culinaire excursies en workshops zoals culinair wadlopen en een workshop roken en stoken. Ze draaien allemaal om het plukken en bereiden van lokale ingrediënten, van mosselen tot zilte groenten. Vaak gecombineerd met een proeverij, lunch of diner aan de waddendijk, in de pastorietaan of in de kookstudio. Voor thuis zijn er potjes zelfgemaakte zeewiertapenade en blikken erwtensoep te koop. Flang is drievoudig wereldkampioen snertkoken. Meer info: flangindepan.nl

Zilte tuin

Vlak bij de dijk heeft Flang met een groep enthousiastelingen een stuk ongebruikt weiland ingericht als tuin voor zoutminnende planten. Te herkennen aan de lange rijen houten bakken en een drassig landje waar lamsoor groeit. Het initiatief is ontstaan in samenwerking met de universiteit van Wageningen om te testen welke gewassen goed gedijen op zilte grond. Stichting De Zilte Smaak is daaruit voortgekomen. De gewassen worden bemest met zeewier. Flang heeft veel geëxperimenteerd met verschillende aardappelrassen zoals de violet queen, bieten, knollen en bekende ziltminnende gewassen als zeebanaan, zeekraal en bloedzuring. De plaatselijke horeca subsidieert het en maakt graag gebruik van het aanbod. Een van de favoriete groenten is oesterblad, met dezelfde volle, zilte en romige smaak van oesters. Flang maakt er in de kookstudio vegan oester van. Zeeaster is ook een topper, het lijkt veel op lamsoor maar blijft het hele seizoen mals, terwijl lamsoor na drie weken stug wordt.

Schelpenpaden

Flang werkt volgens de principes van Nieuwe Nederlandse Keuken, dat wil zeggen dat hij vooral gebruikmaakt van wat de natuur en de nabije omgeving biedt. Liefst verwerkt hij van schil tot pit en van kop tot staart om zo duurzaam en efficiënt mogelijk te zijn. Hij kookt voor tachtig procent plantaardig. Zijn eigen tuin dient ter inspiratie. Het is een grote, deels verwilderde tuin waar je goed fikkie kunt stoken. De kronkelende paden zijn bedekt met schelpen. Een tuinwandeling met Flang wordt meteen een interessante ontdekkingstocht, bij elk plantje en bij elke struik heeft hij wel een verhaal. Om de paar meter plukt en scheurt hij blaadjes en bloemen af om te laten proeven. Nooit geweten dat smearwortel naar wasabi smaakt en de jonge blaadjes van de braam naar kokos. Ook lepelblad is een onverwachte smaakexplosie, net als de lijsterbesknoppen die gekneusd naar amandel smaken. Een middagje op ontdekkings-tocht met Flang leert je met een andere blik naar de nabije omgeving te kijken. Die heeft blijkbaar veel meer te bieden. ✿

TIP

Harde groenten zijn raapjes, wortelen, koolsoorten... Met zachte groenten bedoel ik tomaten, courgettes, spinazie, asperges...

Groente met flair

Pascale Naessens staat bekend om haar heerlijke groentecombinaties. Bij haar recepten heb je meer aan eigen inbreng dan aan een zeer goed afgestelde keukenweegschaal. Schrikt dat je niet af? Dan heb je hier alvast een voorproefje van haar nieuwe boek *De beste groenterecepten van Pascale* met daarin 65 van haar allerlekkerste vegetarische recepten.

TEKST PASCALE NAESSENS FOTO'S ROOS MESTDAGH, RAMON DE LLANO, DIEGO FRANSSENS, HEIKKI VERDURME

Groenten met feta en noten

Voor 2 personen

- 500-700 g verschillende restjes groenten
- Restjes van verse kruiden zoals peterselie, bieslook...
- 1 blokje feta
- Een handvol noten, bijv. pecannoten

Bereiding

Snijd alle harde groenten (zie tip) in kleine stukjes en stoof ze in flink wat olijfolie met een scheut water onder een deksel. Snijd intussen de zachtere groenten in verschillende vormen: plakjes, ruitjes, staafjes... en voeg toe. Kruid met peper en zout en leg het deksel weer op de pan. Roer af en toe en voeg indien nodig nog wat olijfolie toe. Laat een zevental minuten stoven. Verbrokkel drie vierde van de feta over de groenten en leg het deksel terug op de pan. Haal na 1 min. de pan van het vuur. Voeg de noten en de fijngesneden kruiden toe. Serveer in een mooie kom en werk af met de rest van de feta.

Kruidige bloemkool met gebakken halloumi

Voor 2 personen

- 1 bloemkool (ongeveer 500 g)
- 200 g halloumi
- 100 g pompoenpitten
- 3 of 4 teentjes knoflook
- 2 el ras el hanout

Bereiding

Breng water aan de kook en verwarm de oven voor op 180 °C. Snijd de bloemkool in grote roosjes en kook die ongeveer 5 min. in het water. Giet af en doe een flinke scheut olijfolie bij de bloemkool. Kruid met 2 eetlepels ras el hanout. Roer grondig maar voorzichtig om, zodat de bloemkoolroosjes helemaal bedekt zijn met het gele kruidenmengsel. Schep de bloemkool in een ovenschotel en zet 20 min. in de oven. Was de kookpot nog niet af. Hak de knoflook fijn en snijd de halloumi in dobbelstenen. Neem de kookpot waarin nog wat vetstof en ras el hanout zit en bak de knoflook en de pompoenpitten ongeveer 2 min. Doe er de halloumi bij. Lepel het kaasmengsel tussen de bloemkoolroosjes en serveer.

Stoofpotje van groenten en zoete aardappel in rode curry

Voor 2 personen

- 300 g zoete aardappel
- 150 g prinsessenboontjes
- 100 g kastanjechampignons (of shiitakes)
- 400 g kokosmelk (1 blik)
- 2 knoflookteentjes
- 2 el rode currypasta (naar smaak)
- Pindanoten (afwerking)
- Lente-ui (afwerking)

Bereiding

Giet de kokosmelk in een hoge pan en zet op het vuur. Was de zoete aardappel (je hoeft hem niet te schillen), snijd in grote stukken en voeg toe. Haal de steeltjes van de prinsessenboontjes, halveer de grote champignons (de kleine laat je heel), snijd de knoflook fijn en voeg alles toe. Kruid met peper en zout. Laat alles zachtjes koken tot de aardappelen bijna gaar zijn. Voeg dan 1 of 2 eetlepels rode curry toe (afhankelijk van hoe scherp die is; proeven tussendoor is de boodschap). Laat nog even koken tot de aardappelen helemaal gaar zijn. Verdeel over diepe borden en werk af met fijngesneden lente-ui en grof gehakte pindanoten.

Omelet met courgette en rode biet

Voor 2 personen

- 4 eieren (2 eieren per persoon)
- 1 gekookte rode biet
- 1 courgette
- 2 knoflookteentjes
- Een beetje verse kruiden (peterselie, bieslook...)

Bereiding

Kies leuke schaaltes die in de oven kunnen of een grote schaal en bedek deze met bakpapier. Hak de knoflook en de kruiden fijn en kluts ze onder de eieren, samen met een flinke scheut olijfolie of

geroosterde sesamolie. Kruid met zout en stevig wat peper. Giet het eimengsel in de schaaltes. Snijd de gekookte biet in blokjes en de courgette met een dunschiller in plakjes. Neem een aantal courgetteplakjes samen, krul ze willekeurig en zet ze rechtop in het eimengsel. Voeg er hier en daar eventueel nog wat extra plakjes aan toe, tot alles mooi vol zit. Stop de bietenblokjes tussen de plakjes. Giet er een beetje olijfolie over en zet de schaaltes in een warme oven op 180 °C. Check na 25 min. of het ei in het midden gestold is. Indien niet laat je de omelet nog even in de oven staan.

Burrata met gare kerstomaatjes

Voor 2 personen:

- 2 bolletjes burrata
- 500 g kerstomaatjes in verschillende kleuren
- 1 bosje basilicum
- 100 g rucola

Bereiding

Verwarm de oven voor op 180 °C. Doe drie vierde van de tomaatjes in een ovenschaal en zet 20 min. in de oven. Halveer de rest van de tomaatjes. Verdeel de rucola en het basilicum over de borden. Leg er de gare en rauwe tomaatjes op en leg een bolletje burrata in het midden. Kruid met peper en zout en giet flink wat olijfolie en een beetje balsamicoazijn over de sla, tomaatjes en burrata. ✱

De beste groenterecepten van Pascale. Heerlijk gezond en eenvoudig, Pascale Naessens, Uitgeverij Lannoo.
ISBN 9789401499422, € 20,99

Dé Oer Hollandse schutting

Wilgen zijn een oer-Hollands product. De wilg is een iconische boom. Wilgentenen schuttingen hebben een natuurlijke uitstraling. Ze zijn een sieraad voor uw tuin.

- › Ervaar met aambacht
- › Duurzaam
- › Oer Hollandse uitstraling
- › In Nederland geproduceerd
- › Ambachtelijk en natuurlijk product
- › Zelf plaatsen of door Van Aalsburg
- › Voor hoveniers en architecten

**Vraag de brochure aan met
de QR-code**

0418 581 229
info@vanaalsburg.com
wilgentenenschuttingen.nl

Met IVN de natuur in

Op pad langs de oevers van de Rijn

Langs de rivieren valt veel te ontdekken en te leren van de natuur. Helaas wordt het landschap vaak ontsierd door (plastic) afval. Onderzoekers van Schone Rivieren trekken twee keer per jaar naar de oevers om de hoeveelheid en samenstelling van het afval te monitoren. Samen met mijn collega Britt trek ik vandaag de uiterwaarden van de Rijn bij Arnhem in.

TEKST EN FOTO'S CHARLOTTE VAISSIER

Met IVN de natuur in

Natuur weer terugbrengen in het dagelijks leven van mensen. Dat is de missie van IVN Natuureducatie. Belangrijk, want mens en natuur zijn de afgelopen decennia steeds verder van elkaar verwijderd geraakt. Veel mensen wonen in versteende steden en brengen dagelijks heel wat uren binnen door, veelal achter schermen. Het contact met de natuur is geminimaliseerd, terwijl de natuur zo belangrijk is voor onze gezondheid. Door beleving, educatie en tal van projecten, die mens en natuur verbinden, probeert IVN het tij te keren.

Het doel van ons bezoek vandaag is het citizen science onderzoek van Schone Rivieren, waar we ons al een paar jaar voor inzetten. Om bij onze onderzoekslocatie van honderd meter Rijnsoever te komen, maken we een wandeltocht door het uitgestrekte groen van Uiterwaardenpark Meinerswijk. Een plek doordrenkt van geschiedenis en bloeiende natuur, gelegen vlak bij het centrum van Arnhem.

Verrassend dicht bij de stad

We starten onze tocht in het centrum van Arnhem en wandelen in de richting van de Nelson Mandelabrug, die we oversteken om direct het Uiterwaardenpark Meinerswijk in te gaan. We passeren eerst buurtschap de Praets, ooit de toegangspoort naar de Betuwe. Op verschillende informatieborden lezen we over de historische betekenis van deze plek; de buurtschap werd al in het jaar 834 beschreven. Ooit kwam hier de veerboot uit Arnhem-Noord aan en later lag hier een schipbrug. Nu dient de buurtschap als een van de ingangen van het Uiterwaardenpark Meinerswijk. De drukte van de stad lijkt ver weg wanneer we de Praets achter ons laten en ons onderdompelen in de serene omgeving van dit uiterwaardengebied.

Over Schone Rivieren

Schone Rivieren brengt samen met zo'n 1100 vrijwillige rivierafvalonderzoekers de plasticvervuiling in Nederlandse rivieren in kaart. Met deze onderzoeksgegevens kan het probleem worden aangepakt bij de bron. Welke locaties en producten springen eruit qua vervuiling? En welke vervuilende producten of merken zijn daar vooral aan te treffen? Aan de hand van de antwoorden op deze vragen gaan IVN Natuureducatie en Stichting de Noordzee in gesprek met producenten, distributeurs, winkelketens, brancheverenigingen en verschillende overheden om tot oplossingen te komen. Het initiatief Schone Rivieren helpt ook consumenten om meer bewuste keuzes te maken om plasticvervuiling te voorkomen. Zo werken de initiatiefnemers samen met consumenten, bedrijven en overheden aan hun doel: plasticvrije rivieren in Nederland in 2030. Meer info: schonerivieren.org

Veelzijdig gebied

Uiterwaardenpark Meinerswijk is een veelzijdig gebied van maar liefst driehonderd hectare langs de oevers van de Nederrijn. De pracht van rivier-natuur komt volledig tot uiting, met een rijke variëteit aan bloemrijke graslanden, weelderige bossen, moerassen en open waterpartijen. De natuurlijke processen die hier plaatsvinden, zoals begrazing en de dynamiek van de rivier die het uiterwaardenpark af en toe overspoelt, dragen bij aan de schoonheid van dit gebied, waarin veel zeldzame planten en dieren gedijen.

Traktatie voor natuurliefhebbers

De wandelpaden slingeren zich door het landschap, over oude dijkjes en bruggetjes, terwijl we ons verwonderen over alle soorten in dit gebied. Het is een ware traktatie voor natuurliefhebbers. Hoog in de lucht vliegen ganzen in formatie over ons heen, fazanten rennen ons voorbij, grote grazers kijken ons nieuwsgierig aan. Soms worden we ineens verrast door een glimp van de skyline van Arnhem en de prachtige Eusebiustoren, die zich aftekenen tegen de horizon. Tijdens onze wandeling stuiten we ook steeds op sporen van het verleden die naadloos versmelten met de levendige natuur om ons heen. Romeinse overblijfselen en herinneringen aan de Koude Oorlog worden tastbaar op verschillende interessante informatieborden langs de route.

De drijvende vogelkijkhut op Meijnerseiland is een goede plek om bijzondere vogels als de kwartelkoning, de ijsvogel en het baardmannetje te spotten.

Vervuilde Rijn oevers

Helaas is er ook een schaduwzijde. De oevers van de Rijn, net als die van vele andere rivieren in Nederland, zijn ernstig vervuild door plastic afval. Hoewel dit niet altijd direct zichtbaar is, openbaart zich bij nadere inspectie een alarmerende hoeveelheid zwerfafval. Dit afval drijft in het water, blijft steken in de struiken en boomwortels langs de rivieroever en verdwijnt in de bodem, waar het lokale schade veroorzaakt aan de natuur en de dieren die er leven. Sinds 2017 voert het initiatief Schone Rivieren, een samenwerking van IVN Natuureducatie en Stichting De Noordzee, grootschalig

onderzoek uit naar de samenstelling en herkomst van zwerfafval langs de rivieren. Als rivierafvalonderzoekers nemen Britt en ik tweemaal per jaar deel aan dit onderzoek, samen met nog duizend andere vrijwilligers. "Sinds de start van het onderzoek in 2017 zijn bijna een miljoen stuks afval geregistreerd, gemiddeld 311 stuks per honderd meter", weet Britt. "Ongeveer negentig procent hiervan bestaat uit plastic. Het is heel belangrijk om inzicht te hebben in de hoeveelheid en samenstelling van dit afval. Op basis daarvan kunnen we in gesprek gaan met bedrijven over mogelijke maatregelen, of met overheden over wet- en regelgeving."

Op pad in dit bijzondere gebied

De lokale natuurkenners van IVN-Arnhem en IVN-RijnWaal organiseren regelmatig natuurwandelingen met gids en vogel-spotactiviteiten in Uiterwaardenpark Meinerswijk. Kijk op de website van IVN voor actuele informatie over activiteiten.

Aan de slag!

Gewapend met handschoenen, afvalgrijpers en onze turflijst, gaan Britt en ik vandaag aan de slag op ons honderd meter lange onderzoekstraject op de oever van de Rijn. Wat staat ons vandaag te wachten? We meten snel het tracé van honderd meter af met behulp van een touw en markeren herkenningspunten in het zand. Dan noteren we al het afval dat we vinden en beginnen we met opruimen. Op het eerste gezicht leek de rivieroever mooi en schoon, maar wanneer we goed rondkijken, ontdekken we veel afval, zoals kleine stukjes plastic ingegraven in het zand en vastzittend in struiken. Terwijl ik de turflijst vasthoud, benoemt Britt hardop wat ze vindt: "Plastic folie, plastic drankverpakkingen, stukken piepschuim." In het gras, tussen de grazende runderen, stuiten we op grote stukken plastic en blikjes. We haasten ons om ze op te rapen. Ik weet dat blikjes levensgevaarlijk kunnen zijn voor koeien, die vaak langs de oevers grazen. Ze eten namelijk vaak kleine stukjes blik op tijdens het grazen. "Na een hoogwaterpiek zoals die van afgelopen winter, vinden we hier veel afval. Vooral veel items die al lang in het water liggen, komen dan door de stroming ineens omhoog. Zo vond een collega-onderzoeker laatst een lege fles afwasmiddel van meer dan zestig jaar oud", vertelt Britt tijdens het opruimen. "Tijdens de onderzoeksperiode in het najaar vind ik hier op het strandje ook veel recreatieafval, zoals chips- en snoepzakken."

Uiterwaardenpark Meinerswijk in 't kort

Waar: Stadsblokken-Meinerswijk, nabij Arnhem (GD)

Wat: uiterwaardengebied op de zuidelijke Rijnsoever

Flora: rivieroevervegetatie langs de Rijn, kruidenrijke graslanden en moerassige gebieden. De variatie in het landschap maakt van dit gebied een van de meest biodiverse natuurlijke omgevingen in Arnhem. Er bloeit onder andere dotterbloem (*Caltha palustris*), lisdodde (*Typha*) en bos-anemoon (*Anemone nemorosa*)

Fauna: bijna honderd verschillende vogelsoorten en een tiental zoogdier-soorten, waaronder de bever. Sinds de jaren negentig grazen konikpaarden en gallowayrunderen in het uiterwaardengebied.

Samenwerken

Na een paar uur hard werken, vertrekken we van de oever met een vuilniszak vol afval. Het resultaat? We vinden vandaag in totaal 176 stuks afval. We verlaten de oever en laten ons tracé weer een stukje schoner achter. Kletsend over alles wat we gevonden hebben, wandelen we weer terug naar Arnhem. Een ding is zeker: Nederland heeft een uniek rivierlandschap. Langs de rivieroever valt veel te ontdekken en te leren van de prachtige natuur. En als je dat doet, neem ook eens een vuilniszak en handschoenen mee, om alles wat niet thuishoort in de natuur op te ruimen. Zo werken we samen aan plasticvrije rivieren en uiterwaarden. ✿

Bouw je ideale tuin

Gratis ontwerp | Makkelijk bouwen | Duurzaam

Met WoodBlocX kan je elke bouwstructuur in de tuin creëren: verhoogde bakken, plantenbakken, keermuren, vijvers, tuinranden, zitjes en nog veel meer. Er is geen elektrisch gereedschap nodig om te bouwen en het resultaat is aantrekkelijk, sterk en duurzaam.

Probeer onze gratis ontwerpservice

Neem vandaag nog contact op met ons team van ontwerpers om jouw tuinplannen te bespreken.

“Fantastisch product, ik kon niet gelukkiger zijn”

Meer dan 6000 onafhankelijke klantbeoordelingen

Ga naar woodblocx.nl en ontdek de mogelijkheden voor jouw tuin

WOOD
BlocX

Mee met de schaapherder

Dwalen door de duinen

Schaapherder. Voor veel mensen lijkt het de ideale baan. Lekker je eigen gang gaan, een beetje lummelen bij je kudde. Maar is dat werkelijk zo? *Buitenleven* liep een dagje mee met schaapherder Marijke Dirkson. “Ik heb een personal trainer en eet elke dag vier eieren en veel kwark om op kracht te blijven.”

TEKST CORINE KOOLSTRA

Tussen neus en lippen door gooit schaapherder Marijke Dirkson het eruit als we rustig tussen de schapen in de duinen bij Katwijk zitten. “Vanochtend is het laatste lammetje van het seizoen geboren op de boerderij.” “Het laatste van de hoeveel lammetjes?” “1100...” “1100 lammetjes?!” “Ja, in zes weken tijd.” De schaapherder die hier zo op haar gemakje zit, vertelt dat ze de afgelopen weken soms wel twintig uur per dag bezig was. Want lammetjes zorgen voor veel werk. Er moet jodium op de navelstreng, elk lammetje moet geormerkt worden en moet met zijn moeder in een aparte stal, zodat het goed gaat drinken, legt ze uit. “Je moet steeds goed in de gaten houden hoe de schapen en lammetjes ervoor staan.” “Dan ben je zeker wel blij dat de lammertijd nu achter de rug is?” “Néééé! De lammertijd is het allermooiste wat er is! Van lammetjes krijg ik nooit genoeg! Ik vind het bovendien fijn om de schapen in de winter bij me te hebben.”

Regelen en plannen

Van april tot december gaan haar tweeduizend schapen namelijk verdeeld over allerlei kuddes [en schaapherders] het land in. Ze heeft stadskuddes rondlopen in bijvoorbeeld Hoorn en Zaanstad. Andere kuddes begrazen dijken, lopen rond op zonneparken of begrazen natuurgebieden. De 220 Kempische heideschapen hier in het Vlaggeduin bij Katwijk horen bij de dames die geen lammetjes hebben gekregen. Zij mogen nu al de natuur in. Al in maart. Dat was nodig, concluderen Marijke en collega-herder Thomas als ze in de duinen door de knieën gaan en de begroeiing bestuderen. Marijke: “Dat gras is echt al flink gegroeid voor de tijd van het jaar. Ik zet morgen veertig extra schapen bij de kudde.” Dat regelen en plannen is ook onderdeel van haar werk, legt ze uit. “Mensen hebben dat niet altijd door. Denken dat we maar zo’n beetje met onze schapen rondzwerven door de natuur. Voorbijgangers vragen me zelfs geregeld of het vrijwilligerswerk is. Maar nee. Als schaapherder run ik gewoon een bedrijf, voer ik opdrachten uit voor bijvoorbeeld een natuurorganisatie, die in een gebied bepaalde plantensoorten wil behouden. En daarvoor moet ik plannen en Excel sheets maken, waarin staat: zoveel dagen grazen we hier, zoveel dagen daar.” Ze pauzeert, kijkt naar mijn gezicht en zegt dan lachend: “Dat is de niet-romantische kant van het leven van een schaapherder.”

Relaxt

Gelukkig is de romantische kant van het schaapherdersleven er óók. En die toont zich hier, met een zonnetje in het gezicht, boven op het duin maar wat graag. We kijken uit over golvende duinen en over de schapen die kalm om ons heen grazen. Enkele schapen komen naar ons toe, snuffelen aan de rugzak en drukken hun kop tegen onze rug en oksels. Marijke is tevreden. "Vaak is het begin van het seizoen voor ons als schaapherders flink aanpoten. De schapen zijn dan soms onrustig, eten niet. Je moet ze dan echt een paar dagen geven om te wennen. Aan jou, het terrein, de hond... Dat was ook bij deze kudde zo. Maar nu zien de schapen er goed uit. Ze vreten goed en zijn rustig. Daar houd ik van. Zo is het relaxt." De schapen staan in een deel dat is afgezet met netten. "We zetten meestal steeds een deel af. Op die manier kan de kudde steeds een ander deel van het natuurgebied goed begrazen. Als de schapen het namelijk zelf voor het zeggen hadden, zouden ze alleen maar naar plekken gaan met jong gras of jonge heide."

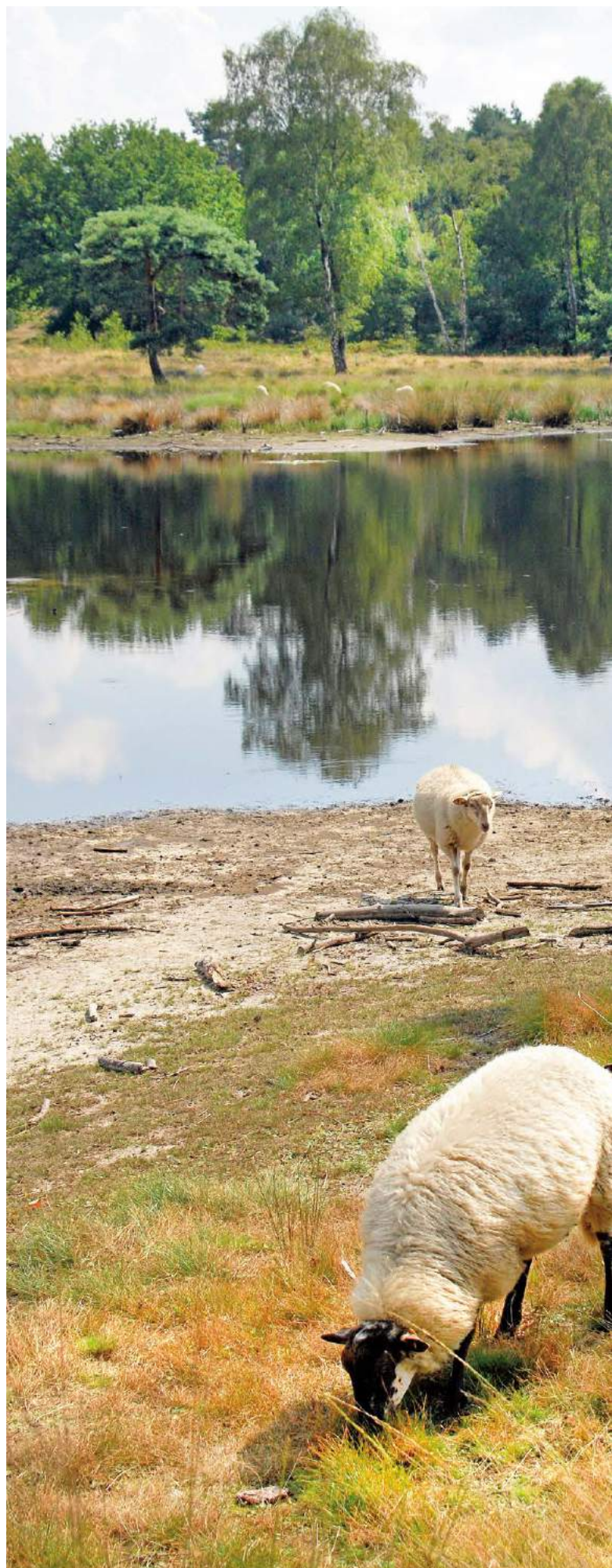

Schapen kijken

- *Buitenleven* liep met schaapherder Marijke Dirkson van Landschapsbeheer Rinnegom door duingebied het Vlaggeduin bij Katwijk. Staatsbosbeheer heeft door het gebied een wandelroute uitgezet. Kijk op: staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/wandelroute-duinroos
- Natuurmonumenten stelde een overzicht samen van de tien mooiste wandelroutes langs schaapskuddes, onder andere op de Veluwe, in de Loonse en Drunense Duinen en op de Brunssumerheide. Zie: natuurmonumenten.nl/routes/schapen
- Het is ook mogelijk schaapskooien te bezoeken in het Drentse Dwingelderveld. Info: natuurmonumenten.nl/bezoekerscentrum-dwingelderveld/tip/kom-schapen-kijken
- Bij Staatsbosbeheer lopen onder andere schaapskuddes rond op het Drentse Balloërveld (herdersvanballoo.nl), de Strabrechtse Heide in Noord-Brabant (degrooteheide.eu) en de Hatertse en Overasseltse Vennen bij Nijmegen (bosenschaap.nl). Meer info: staatsbosbeheer.nl

Noodzakelijke begrazing

Marijke wijst naar een stuk open duin in de verte. "Vroeger lagen alle duinen er zó bij. Duingebieden zijn namelijk van nature open. Maar ze groeien steeds meer dicht, onder andere door stikstofdepositie. Daardoor wordt de bodem voedselrijker, waardoor er onder andere veel gras gaat groeien. Tegenwoordig leven er in de duinen door ziektes ook steeds minder konijnen, die de vegetatie kunnen wegeten. Daarom is begrazing met schapen noodzakelijk." Ze wijst op een pol met lang, dor gras. "Je moet in de duinen ook voorkomen dat er een vervilte laag van verdord gras ontstaat. Hierdoor komen namelijk nog meer voedingsstoffen in de bodem, waardoor het gras nóg harder gaat groeien. Ook warmt de bodem onder dat gras minder snel op. En juist die openheid en warmte hebben zaden van typische duinplanten nodig om te kunnen ontkiemen. Dit gebied is bijvoorbeeld nog de enige plek in Nederland waar je liggend bergglas kunt vinden. Ook groeien er belangrijke duinplanten als duinviooltjes. Nu zou je kunnen zeggen: is het erg als één zo'n soort verdwijnt? Maar het gaat niet om één soort. De duinparelmoervlinder is namelijk weer afhankelijk van dat duinviooltje, want daarop zet ze haar eitjes af. Het is net als een boek. Als daarvan één hoofdstuk mist, kun je het hele verhaal niet meer lezen. Daarom moet je het gebied op orde houden. Onze schapen eten steeds het verse gras weg, waardoor er geen verdorde laag kan ontstaan."

Fysiek enorm pittig

Ooit was Marijke boswachter. "Maar ik kom uit een familie van veehouders. Ik heb altijd wat met schapen gehad. Het zijn gewoon heel fijne en rustige dieren. Bijzonder ook. Wist je bijvoorbeeld dat ze vijftig gezichten kunnen herkennen en die twee jaar kunnen onthouden?" Als boswachter had ze al zeven schapen voor de hobby. "Op een gegeven moment las ik in een vakblad een verhaal over een schaapherder. Ik dacht: dat is echt iets voor mij. Op die manier kan ik mijn hobby en natuurbeheer combineren. In 2010 heb ik 250 Kempische heideschapen gekocht. Twee jaar later had ik duizend schapen, drie herders in dienst én een zoon!" Ze springt op. Het stilzitten is voorbij. Marijke ziet namelijk een mank schaap. Met een krachtige zwiep zet ze het dier op zijn achterpoten en bestudeert de voorpoot. "Ah, die moet bekapt worden." Ze doet dat zelf. Net als de meeste andere eerste hulp bij schapenongelukken. "Vaak gaat het om doorns, die je er even uit moet halen. Heel soms kun je een schaap niet ter plekke helpen. Dat is vooral lastig als je bijvoorbeeld diep in een duingebied zit." "Wat dan?" "Tja, als een schaap echt niet meer kan, dan moet ie op je nek..." Ik laat de opmerking even op me inwerken, want een schaap weegt zo'n zestig kilo vertelde ze eerder. "Ja, het is fysiek enorm pittig werk, maar ik ben er intussen aan gewend. Ik heb wel een personal trainer en eet elke dag vier eieren en veel kwark om op kracht te blijven."

Bordercollie Bill

We zien een schaap aan de verkeerde kant van de afzetting. Marijke herkent het dier en oordeelt: "Daar is geen hond voor nodig. Dat kunnen wij samen ook doen." Terwijl zij de afrastering omhooghoudt, probeer ik het dier met omtrekkende bewegingen richting Marijke te sturen. Geen succes. Na vijf minuten stuntelen [van mijn kant], wisselen we van rol. Nu houd ik het hek omhoog en loopt Marijke op het schaap af. Uiteraard is het klusje zo binnen tien seconden gepiept. Het schaap rent naar het duin en gaat daar weer op in de kudde. Bordercollie Bill heeft tot nu toe een makkie gehad. Hij was niet nodig terwijl de kudde aan het grazen en herkauwen was binnen de omheining. Maar nu moeten we verplaatsen, dus moet hij aan de bak. "Oké Bill, walk on!", instrueert Marijke hem, waarop hij langzaam richting kudde sluipt. Voorzichtig, zodat de schapen niet wegrennen. "Kijk, dat doet hij goed", zegt Marijke. "Bill is van nature een wat felle hond. Ik heb daarom tijdens de winter extra met hem getraind, want het is natuurlijk niet de bedoeling dat hij er een racepartij van maakt. Rust is heel belangrijk. De schapen moeten zich op hun gemak voelen." Ze instrueert Bill tot alle schapen achter de omheining in de duinen staan voor de nacht. "Walk away! Lay down!"

Bijzonder samenspel

Maar Marijke zoekt vooral ook zelf contact met haar schapen. "Ja, dat is mijn manier van werken", zegt ze. "Ik los eigenlijk alle problemen met de schapen zelf op. Ik laat niet de hond al het werk doen. Sommige schaapherders doen dat wel. Maar voor mij werkt deze manier het best. Als je goed ingespeeld bent op je kudde, kun je zelfs woordeloos met de dieren communiceren. Als ik dan stilsta, staan zij ook stil. Dat samenspel tussen mij, de schapen en de hond vind ik bijzonder. Ik ben geen dierenknuffelaar, maar ik vind het wel heel gaaf om met dieren te werken. Om ze in te zetten voor een bepaald doel. Ik vind het nog steeds ongekend dat ze met z'n allen gewoon luisteren naar één mens." Waarna ze bordercollie Bill met een soepele beweging optilt en hem een dikke knuffel geeft. "Dat heb je goed gedaan. Good job!" ❀

Mis geen enkele editie van

* BUITENLEVEN

Bespaar tot wel 20 euro

MEEST GEKOZEN

Magazine & Online

107.50

9 p/m

- * 9x *Buitenleven*
- * Gratis App Mijn Stek
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen
- * Gratis thuisbezorgd
- * Online terugbladeren in alle voorgaande edities van *Buitenleven*
- * 50% korting op *Buitenleven* agenda
- * Gratis welkomstgeschenk

Online

87.49

7.95 p/m

- * 9x *Buitenleven*
- * Gratis App Mijn Stek
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen

Magazine

97.50

- * 9x *Buitenleven*
- * Gratis App Mijn Stek
- * Kortingen op duurzame (tuin)artikelen
- * Gratis thuisbezorgd

Abonneer snel!

THE ART OF *Nature*

De natuur als leermeeester

Buitenleven gaat op bezoek bij kunstenaars, ambachtslieden en ontwerpers die zich laten inspireren door de natuur of die natuurlijk materiaal gebruiken. Hoe vertalen zij de natuur in hun werk en welke rol speelt de natuur in hun creatieve proces? Deze keer: beeldend kunstenaar Nicole Schyns.

TEKST FRANCINE POLIS FOTO'S TRUI HEINHUIS

Nicole schildert abstracte kunst en maakt daarvoor haar eigen verf met behulp van natuurlijke pigmenten. Met die methode grijpt ze terug op een eeuwenoude traditie in de schilderkunst. Want wat hebben de *Nachtwacht*, de *Mona Lisa* en de *Schepping van Adam* gemeen? Precies, ze zijn geschilderd met natuurlijke pigmenten. De oude meesters in kwestie, Rembrandt, Da Vinci en Michelangelo, maakten hun verf zelf. Dat moest ook wel, want verf in tube bestaat pas sinds 1845. Toen ging de chemische industrie zich ermee bemoeien en sindsdien bevat tubeverf synthetische stoffen. En dat zijn nou precies de bestanddelen die Nicole zo min mogelijk wil gebruiken in haar werk. "Het is voor mij erg belangrijk om zo dicht mogelijk bij de natuur te blijven", vertelt ze aan haar eettafel in

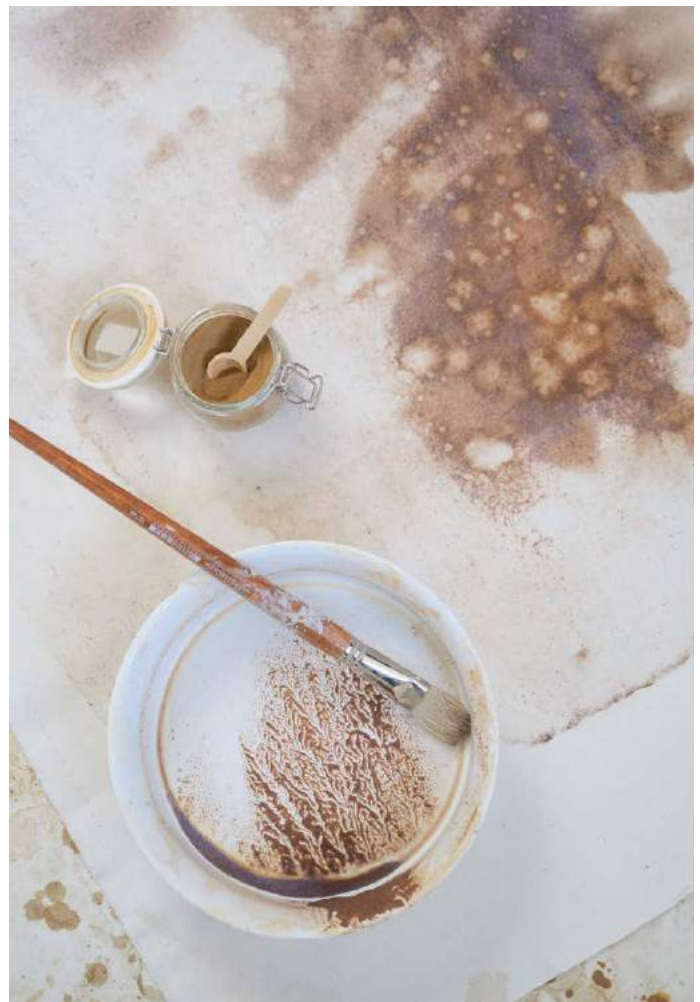
Hengelo, waarboven een groot abstract werk van haar hand aan de muur hangt. "Voor dit werk heb ik natuurlijke pigmenten zelf verwerkt tot verf. Ik heb er ook natuurlijke krijtverf aan toegevoegd", licht Nicole toe.

Het ontbrekende puzzelstuk

Een aantal jaren geleden stuitte Nicole op het Zero Waste Project, waardoor ze zich nog meer dan eerst realiseerde hoe slecht plastic is voor het leven op aarde. Dat zorgde voor een dilemma in haar kunstpraktijk. "Tijdens het schilderen met acryl stonden al die plastic tubes me altijd al tegen", zegt Nicole. "Toen ik het boek van Nicky en Jessie Kroon las, besepte ik dat acrylverf eigenlijk ook een soort vloeibaar plastic is. Omdat ik zo van de natuur houd, ging ik op zoek naar alternatieven." Zo ontdekt Nicole het werken met natuur-

lijke pigmenten. Het blijkt voor haar het ontbrekende puzzelstuk te zijn. De directe samenwerking met de natuur door het gebruik van natuurlijke pigmenten maakt de cirkel rond voor Nicole. "Ik was ontzettend blij toen ik ontdekte dat het ook anders kan", vertelt ze. Achter de schermen is er dus erg veel veranderd sinds ze met acryl schildert, maar haar kleurenpalet is grotendeels hetzelfde gebleven, want ook toen was ze al op zoek naar aardse tinten. En dat is niet vreemd, want Nicole heeft nog meer redenen om juist in de natuur op zoek te gaan naar materiaal. Ze zegt daarover: "De wereld voelt voor mij vaak luidruchtig en gehaast aan. De natuur laat zich echter niet opjagen. Ze nodigt uit tot vertragen en genieten van het moment, wat in mijn optiek essentieel is voor onze mentale gezondheid." De verbinding met de natuur

vergt enige oefening en focus. “Bewust kijken naar al het moois dat in de natuur voor mijn voeten ligt, zorgt ervoor dat ik me veel meer verbonden voel met mijn omgeving.”

Natuurlijk pigment

Het maken van eigen natuurlijke verf is makkelijker dan je denkt, maar het kost wel veel meer tijd dan een tubetje verf in de winkel kopen. Eerst gaat Nicole de natuur in en verzamelt ze op verschillende plekken een aantal voorwerpen die op de grond liggen. Voor haar collages raapt ze vaak stukjes boomschors op en droogt ze diverse soorten planten, bloemen en grassen. Ook stenen en verschillende grondsoorten neemt ze mee naar haar atelier. Daar zeeft ze de grondsoorten om takjes en steentjes eruit te halen. Wat overblijft, maalt ze in een vijzel, net zoals de verzamelde stenen. Aan het gruis dat zo ontstaat, voegt ze water en bindmiddel toe om er verf van te maken.

Intuïtieve composities

De kleuren haalt ze dus uit de natuur, maar hoe zit het met de composities? “Mijn schilderijen ontstaan intuïtief. Ik giet mijn zelfgemaakte verf op een doek dat op de grond ligt en laat me daarna leiden door wat de verf doet. Het is altijd afwachten hoe de pigmenten zich gedragen. Dat proces is pre-

cies de magie van mijn werk”, aldus Nicole. Inspiratie vindt ze in zichzelf en hoe ze zich voelt. “Ik laat mij leiden door mijn emoties en behoeftes op het moment van maken. Kan ik wel wat houvast gebruiken, dan maak ik collages en schilderijen met strakkere vormen die stabiliteit bieden. Als ik juist behoefte heb aan het loslaten van controle, dan ga ik vloeibaar schilderen met mijn pigmenten, omdat ik daarbij het onvoorspelbare moet omarmen.” En het eindresultaat, speelt dat een rol? “Voor mij, als mens én als maker, is het proces heel belangrijk. Maar natuurlijk speelt het eindresultaat ook een grote rol”, zegt Nicole. “Ik ben altijd op zoek naar rust en balans in een werk. Als ik een kunstwerk in opdracht maak, hebben de wensen van de klant uiteraard een invloed op het eindresultaat.”

Geografisch component

Doordat ze pigmenten, gevonden op een specifieke plek op aarde, naar kunstwerken vertaalt, zit er ook een duidelijke geografische component in Nicoles werk. Dat zorgt voor bijzondere ontmoetingen en emotionele verbinding. Zo ontmoette ze kunstenaar Anneke via Instagram. Ze vonden elkaars werk fantastisch en spraken af iets voor elkaar te maken, een kunststruif dus. Nicole besloot een kunstwerk met natuurlijke pigmenten voor

Paspoort

Nicole heeft een veelzijdige creatieve ontwikkeling achter de rug. Ze startte op de kunstacademie met abstracte fotografie en film. Na haar afstuderen maakte ze daar een periode toegepaste kunst van. Daarna raakte ze gefascineerd door illustraties, maar het creëren kwam tot stilstand na de geboorte van haar zoon. Ze had er simpelweg geen tijd en ruimte voor. Na een tijdje realiseerde ze zich dat kunst voor haar geen luxe is, maar een eerste levensbehoefte. Ze heeft het nodig om gezond en gelukkig te zijn. Vanaf dat moment legt ze zich volledig toe op beeldende kunst. Na aquarel en acryl is ze drie jaar geleden overgestapt op natuurlijke pigmenten, omdat het voor haar belangrijk is om zo dicht mogelijk bij de natuur te blijven. Dit biedt mensen de mogelijkheid een werk op maat te laten maken met pigmenten van een plek die veel voor ze betekent. Bekijk haar werk online op nicoleschyns.nl of volg haar op Instagram @nicole.schyns

Nicole: “Door natuurlijke pigmenten te gebruiken, leg ik de ware kleuren en texturen van een plek vast op doek.”

Meer lezen en bekijken

- Nicole aan het werk zien in haar atelier?
Kijk op youtube.com/@nicoleschyns
- Tips en trucs om minder afval te produceren, krijg je van het Nederlandse duo Nicky en Jessie op zerowasteproject.nl
- Foto's en video's gemaakt met liefde voor de oceaan en haar bewoners zie je op natalie-karpushenko.com

Anneke te maken. Tijdens hun gesprekken ontdekte ze dat Anneke uit Zuid-Afrika komt en dat ze haar thuisland mist. Helaas was Anneke net terug uit Zuid-Afrika toen Nicole dit ontdekte en kon ze dus geen pigmenten aanleveren. Maar, Annekes ouders bleken twee weken later naar Nederland te komen voor een bezoek. Dus vroeg Anneke hun om pigmenten te verzamelen van haar geboortegrond. Haar ouders namen hun taak serieus en gingen naar de plek van haar ouderlijk huis, de kerk die ze vaak bezocht en de omgeving waar ze altijd met haar opa wandelde. Nicole: "Onwijs bijzonder dat ik met die pigmenten, die zoveel betekenis hebben voor Anneke, een schilderij voor haar kon maken. En de kleuren van haar geboortegrond bleken ook nog eens perfect in haar interieur te passen! Het maakt me heel gelukkig dat ik met mijn werk zo veel emotionele waarde aan een ander kan geven."

Toekomstdromen

Het kunstenaarschap kan eenzaam zijn en dat bevalt Nicole eigenlijk wel goed. Maar zo nu en dan verlangt ze naar een betekenisvolle samenwerking met een inspirerend team. "Bijvoorbeeld een tijdje meewerken en leven in een permacultuurcommunity",

Nicole: "Met mijn werk wil ik de rustgevende en helende kwaliteiten van de natuur bij mensen thuis brengen."

zegt Nicole met een twinkeling in haar ogen. Ze werkt al samen met designer Elena Amato van Ponto Biodesign uit Brazilië. Amato maakt vellen van bacteriële cellulose met het doel om uiteindelijk plastic verpakkingen te vervangen door afbreekbaar cellulose. Die vellen gebruikt Nicole in haar collages. "Mensen die vol passie de wereld duurzamer proberen te maken, daar krijg ik energie van. Ik werk dan ook heel graag met hen samen", zegt ze daarover. Een samenwerking waarover ze weleens droomt, is die met kunstenaar, fotograaf en milieuactivist Natalie Karpushenko. Nicole: "Zij heeft heel veel liefde voor de natuur en de dieren in de oceaan. Ze heeft dezelfde visie als ik, maar giet het in een andere vorm. Het zou te gek zijn om onderdeel te zijn van een van haar kunstprojecten." Verder probeert Nicole zoveel mogelijk vanuit zichzelf te werken. Ze kijkt natuurlijk wel wat anderen doen en noteert dan wat haar daarin aanspreekt. Maar ze wil vooral blijven experimenteren en haar eigen tech-

nieken ontwikkelen om haar werk verder te brengen. Het komt zelden voor, maar als ze een keer geen ideeën heeft, dan bekijkt ze graag haar eigen oude werk. Nicole: "Als ik door mijn eigen spullen speur, vind ik altijd wel iets om op door te gaan. Zo blijf ik met mijn werk dicht bij mezelf."

Huiskamer als galerie

Ten tijde van het interview staat haar eerste open atelier voor de deur. Ze tovert haar woonkamer daarvoor om tot galerie. De eettafel wordt een expositietafel en de muren hangen vol collages en werken op doek. Nicole: "Ik vind het fijn dat kijkers mijn schilderijen in een huiselijke omgeving kunnen ervaren." En dat heeft een reden. Nicole ziet de natuur als ons thuis en maakt dat met haar werk heel concreet, door de natuur via haar schilderijen en collages een speciale plek te geven in het interieur. Haar kunst haalt op die manier de ontspanning en rust van buiten naar binnen, naar de plek waar we zoveel tijd doorbrengen. ✿

FARM & COUNTRY Fair

Since

1996

Het platteland op z'n mooist

21, 22 en 23 juni in Aalten

www.countryfair.nl

De Farm & Country Fair staat in binnen- en buitenland bekend om haar enorme variatie: van prachtige winkels, alles over ons eten tot complete dierendorpen met allemaal een eigen thema. In het vintage dorp ga je jaren terug in de tijd met decoratie en voertuigen van vroeger. Natuurlijk is er veel entertainment: hippe foodtrucks, gevarieerde kinderattracties en echte luistermuziek zorgen voor een ontspannen sfeer. De Farm & Country Fair is een belevenis voor elke leeftijd. Plan alvast je weekend vrij en kom een dag of langer genieten op een super veelzijdig evenement.

NIEUW

BUITENLEVEN Zomerspecial

Te koop in de winkel
maar natuurlijk ook via
Buitenleven.nl voor
slechts € 11,50

Groene vingers

WORKSHOPS | TUINAGENDA | TIPS

TEKST MIRJAM ENZERINK

9x kampioen langbloei

Langbloeiende planten zijn een goede investering voor je border. Van soorten als ooievaarsbek (*Geranium*), kattenkruid (*Nepeta*) en salie (*Salvia*) heb je vaak maanden plezier. Mooi én duurzaam dus! Om de bloeitijd te spreiden, kun je net voor de bloei (een deel van je) planten terugknippen. Soorten die zich hier goed voor lenen, zijn kruidachtige gewassen als duizendblad (*Achillea*), zonnekruid (*Helenium*) en vlambloem (*Phlox*). Is de eerste lichte aan het eind van de zomer uitgebloeid, dan nemen verse bloemen het stokje over tot aan de herfst. Ook kampioen langbloeiers zijn eenjarige zomerbloeiers als geurgeranium (*Pelargonium*) en mandevilla (*Mandevilla*).

FOTO IVERDE

2

FOTO IVERDE

3

FOTO IVERDE

4

FOTO IVERDE

5

1. Ruige zonnehoed (*Rudbeckia hirta*) produceert van zomer tot herfst veel bloemen.
2. Ereprijs (*Veronica peduncularis*) spant qua langbloei echt de kroon.
3. Kattenkruid (*Nepeta*) is niet voor niets een dankbare vakkenvuller in gemeentestroken: de blauwe bloemen bloeien eindeloos.
4. *Salvia's* zijn allemaal rijke bloeiers én je maakt er makkelijk stekken van.
5. De lange aren van prachtkaars (*Gaura*) zijn de hele zomer lichtpuntjes in je tuin.
6. Ook als ze zijn uitgebloeid, zorgen boerenhortensia's (*Hydrangea*) nog voor kleur.
7. Van de massale bloei van duizendknoop (*Persicaria bistorta*) genieten ook de insecten mee.
8. Gebroken hartje (*Dicentra formosa*) bloeit van mei tot oktober met roze bloemetjes.
9. Ooievaarsbek (*Geranium*) is een van de langbloeikampioenen onder de bodembedekkers.

FOTO IVERDE

6

FOTO IVERDE

7

FOTO IVERDE

8

FOTO IVERDE

9

Workshops

Pluk- en inspratie dag

Wanneer: 27 juli 2024

Waar: Kwekerij Van der Velde, Heerde

Kosten: € 39,50

Meer info: fuchsiakwekerij.nl

Bij Kwekerij Van der Velde staan de kleurrijkste eenjarige niet alleen in potten, maar ook in de pluktuin. Tijdens een bloemenworkshop laat Han Fokkink, voormalig Nederlands kampioen bloemschikken en tegenwoordig ook bloementeler, je zien hoe je een mooi plukboeket maakt van die bonte zomerbloeiërs. Je krijgt een rondleiding door de tuin en gaat zelf aan de slag met een stoer stuk (ochtend) of boeket (middag).

Bougainvillea spectabilis is de bekendste van de 18 botanische soorten en bloeit de hele zomer

Tuinchirurgie

Wanneer: 28 juni 2024

Waar: Botanische Tuinen, Utrecht

Kosten: € 110 (incl. entree, koffie en taart, vegetarische lunch, thee en digitaal lesmateriaal)

Meer info: tuinworkshop.nl

Snoeien is voor veel tuinliefhebbers een spannende tuinklus. Maar als je weet hoe het moet, wordt deze 'chirurgie' in de tuin juist erg leuk om te doen. Tijdens de cursus Natuurlijk Snoeien laat Tinka Chabot je zien hoe je een mooie natuurlijke groeivorm stimuleert bij voorjaarsbloeiende heesters en bomen. Ze vertelt over het beste tijdstip om te snoeien, laat het snoeien in de praktijk zien en toont snoeigereedschap. Tinka is in 2020 verkozen tot Duurzaamste Hovenier van Nederland.

Balkonieren

Wanneer: 14 september 2024

Waar: Eetbaar Park, Den Haag

Kosten: € 30

Meer info: permacultuur.nu

Balkonieren kan een echte uitdaging zijn vanwege extreme omstandigheden als felle zon of juist altijd schaduw, harde wind en droogte. Tijdens de workshop van permacultuurspecialist Suzanne Luppens leer je hoe daarmee om te gaan. Zo tipt ze geschikte planten voor balkonbakken en adviseert ze over het balkontuinieren in zowel zon als schaduw. Ook watergebruik en bemesting komen aan bod.

TUINAGENDA

GROENE DOMSTAD

29 JUNI | Achter de middeleeuwse gevels en schilderachtige poorten van Utrecht gaan soms bijzondere tuinen schuil. Je ontdekt ze tijdens de dertiende Open Tuinen-dag. Meer dan vijftig particuliere tuinen en pandhoven in en rond binnenstad openen dan hun poorten. Terug van weggeweest is de recent verbouwde Oude Hortus aan de Lange Nieuwstraat. opentuinendagutrecht.nl

BLOEMEN EN BROCANTE

7-8 JUNI | Op zoek naar een mooie brocante tuinvaas, oude kwekerskistjes en metalen tuinornamenten? Kwekerij De Boschhoeve combineert bloemen, planten en brocante tijdens de Tour de Brocante. Het erf en de tuin staan vol brocanteurs die gespecialiseerd zijn in glaswerk, tuinmeubels en sfeervolle woonaccessoires. De moertuinen zijn al mooi kleurrijk en de kwekerij en zadenrekken zijn op volle sterkte. boschhoeve.nl

WILD EN INHEEMS

8 JUNI | Cruydt-Hoeck in Nijberkoop is een inheemse zaden- en plantenkwekerij die bijdraagt aan biodiversiteitsherstel. Wil je weten hoe je jouw eigen tuin biodiverser kunt maken, dan is de open dag een mooie start. Je krijgt er een rondleiding langs bloemenweides en teeltvelden. In de zadenkluis kun je zaden bekijken onder de microscoop. Op de markt zijn wilde planten en zaden te koop. cruydtthoeck.nl

TUINTOEREN OP DE FIETS

6-7 JULI | In en rond het Gelderse Overasselt kun je een route van twintig kilometer fietsen van de ene naar de andere inspirerende tuin. Zo kom je langs de groentetuin van de buurderij, een oude kloostertuin, een vlindertuin en diverse natuurvriendelijke tuinen. Een groene klomp is het herkenningspunt van de Open Tuinen. De route brengt je bovendien langs vestingstadjes en de bijzondere flora en fauna van de Hatertse en Overasseltse Vennen. opentuinenoverasselt.nl

OPEN ECOTUINEN

1-2 JUNI | Op meer dan 250 plekken in Vlaanderen en Nederland kun je gratis ecologische tuinen bezoeken. Niet alleen in de mooiste particuliere tuinen kun je dan inspiratie opdoen, ook kwekerijen, boomgaarden en moestuinen zijn speciaal voor de gelegenheid geopend. Het is een initiatief van Velt, een non-profitorganisatie voor iedereen die ecologisch aan de slag wil in huis, tuin en keuken. Op de website vind je alle deelnemende adressen. velt.nu/ecotuindagen

5x mooie moes

WEETJE

Pelargonium graveolens wordt ook wel rozengeranium genoemd vanwege het intense rozenaroma.

Steeds meer tuiniers laten de hokjescultuur in de tuin los. Bloeiende sierplanten mogen de moestuin opvrolijken en mooie groenten sieren de borders. Deze vijf moesplanten stelen de show in de sierborder.

- 1. Paarse boerenkool.** De groene boerenkool (*Brassica oleracea*) heeft met 'Scarlet' en 'Roter Grünkohl' enkele populaire paarse broertjes. Hun kleur verdwijnt als je ze kookt. Dus alle reden om er in de tuin extra lang van te genieten. Geef de kool een plekje tussen de bonte dahlia's of combineer hem met rode, blauwe of gele bloemen voor vuurwerk in de tuin. Als je de kool niet oogst in de winter, schiet hij in de lente prachtig geel in bloei.
- 2. Paarse basilicum.** Basilicum is geen makkelijk kruid in de volle grond. Maar de paarse variëteit *Ocimum basilicum* 'Purpureum' is

een uitzondering. De lange ranken bloeien met kleine lila bloemetjes waar insecten dol op zijn. Er zijn verschillende cultivars in omloop. Mooi in combinatie met andere zoonanbidders als *Salvia*, kattenkruid (*Nepeta*) en dropplant (*Agastache*). De plant overleeft de winter niet, maar je kunt hem wel binnen proberen over te houden óf stekken.

- 3. Hyacintboon.** Met klimconstructies à la bonenstaken geef je hoogte en structuur aan de sierborder. Decoratief en kleurrijk is hyacintboon (*Lablab purpureus*). Met zijn lange ranken en knalroze bloesem zorgt hij al vroeg voor vrolijkheid. De paarse peulen zijn al net zo decoratief. Eten vraagt wat aandacht vanwege de licht toxische eigenschap. Gewoon laten rijpen voor het zaad is een goed alternatief.

- 4. Kardoen** (*Cynara cardunculus*) lijkt op zijn bekende neef, de artisjok, maar wordt een stuk hoger. Ook de bloemen lijken op elkaar, hoewel de knoppen van kardoen vaak een stuk groter zijn. Mooi in een prairieachtige border naast venkel en ijzerhard. De (gesloten) bloemknoppen zijn taaier dan die van artisjok, de stengels en het blad zijn ook eetbaar. Het gewas is makkelijk te telen en zaait zich ook uit.

- 5. Appelwortel.** Heb je ruimte over in je border? Dan is een snelle groeier én hoge bloeier als appelwortel of yacon (*Smallanthus sonchifolius*) een uitkomst. Het gewas krijgt op de top gele, zonnebloemachtige bloemen. In november kun je de stengels afknippen en de ondergrondse knollen zo uit het vuistje eten. Een zoete verrassing!

Deel biologische munt uit de supermarkt in drie stukken en zet ze in ruime potten op je terras. Zo blijf je er de hele zomer van plukken

Ontdek de gratis *Buitenleven*-app **Mijn Stek**

Ben je het overzicht over al je kamer- en tuinplanten en je moestuin kwijt? Die tijd is voorbij! Download de *Buitenleven*-app en maak het jezelf makkelijk.

Mijn Stek maakt planten verzorgen en tuinieren eenvoudig én leuk. In de app vind je handige informatie en tips om je moestuin, binnen- en buitenplanten te onderhouden. Zo kom je meer te weten over standplaats, bloeitijd en kun je instellen dat je notificaties ontvangt zodra er een actie voor je klaarstaat. Het water geven van je ananasplant bijvoorbeeld, of het snoeien van je hortensia. Mijn Stek is hét tuinierhulpje voor iedereen die wel een helpende hand in huis en tuin kan gebruiken.

Download
'm hier!

GRATIS

DOWNLOAD GRATIS!

Mijn Stek app

Download de **Mijn Stek** app om eenvoudig en overzichtelijk je planten te verzorgen.

BUITENLEVEN

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

Engelse tuinroman

Het verhaal van de *Tuinen van Heligan* gaat verder: op 18 juni verschijnt deel 2 in de romanreeks van de hand van Inez Corbi. In *De roep van het onbekende* duikt de Londense Lexi dieper in de geschiedenis van The Lost Gardens of Heligan (echt te bezoeken in het Engelse Cornwall) en stuit op het mysterieuze verhaal van Avery, die in 1815 gedwongen het landgoed moest verlaten. € 22,99, awbruna.nl

Dagje verpozen

Achter het huis van de jachtopzieder lag een kegelbaan en voor de jonkheer was er een privétreinstationnetje. Nog steeds is Landgoed Duivenvoorde in Voorschoten dé plek om in de zomer een dagje te 'verpozen' en eindeloos door het wandelpark te dwalen. In de nieuwe expo ontdek je de bijzondere tuinhistorie. **T/m 15 september 2024**, kasteelduivenvoorde.nl

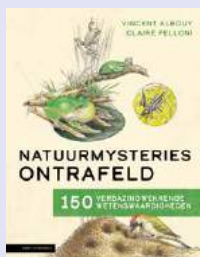
Uitgevogeld

Voor *De Vogelspotcast* neemt vogelkenner Arjan zijn jeugdvriend en vogelleek Gisbert mee de natuur in. In hun nieuwe afleveringen zijn de podcastrollen omgedraaid: kunstkenner Gisbert neemt Arjan mee langs vogelkunst in museumcollecties en dat levert geinige (schilderij-) observaties op. podcastluisteren.nl/pod/de-vogelspotcast

FILM: Here

Van de bouwwereld naar de wereld van mossen: die wending in zijn leven had de hoofdpersoon in de speelfilm *Here* niet zien aankomen. Stefan staat op het punt om vanuit Brussel naar zijn thuisland Roemenië te vertrekken. Dan ontmoet hij een vrouw die haar studie wijdt aan mossen en leert hij zelf ook het nauwelijks zichtbare te zien. **27 juni 2024** in de bioscoop. imaginefilm.nl

BOEK: Natuurmysteries

Als je vaak buiten bent, dan heb je inmiddels al wat natuurmysteries ontrafeld. Maar toch zijn er nog duizenden (of misschien wel miljoenen?) over. De 150 wetenswaardigheden in dit boek beantwoorden knagende vragen als: wat doen mieren toch steeds bij die bladluizen en waarom zitten er gaatjes in sommige zaaddozen van de gele lis? € 29,95, knnvuitgeverij.nl

BOEK: Vogelwijsheid

Sommige vogels in dit boek zul je in ons landschap niet snel tegenkomen. Maar hun levenslessen, daar heb je overal ter wereld iets aan. De prachtig gekleurde goudsijs bijvoorbeeld: bij die vogel draait het allemaal om verbondenheid. Een paartje produceert hetzelfde geluid, zodat de groep de koppeltjes kan onderscheiden. Met mooie illustraties. € 14,99, uitgeverijmus.nl

Interview

“Soorten sparen in het landschap”

Nederland bungelt ergens onderaan het Europese biodiversiteitslijstje, maar staat wél bovenaan in de lijst van landbouwlanden. Daar kunnen we iets mee, dacht Wilder Land. Medeoprichter Matthijs Westerwoudt (35) vertelt hoe hun samenwerking met boeren meer biodiversiteit én lekkere producten oplevert.

Hoe 'boeren' de meeste boeren in ons land?

“Een boer moet hier hyperefficiënt met zijn land omgaan, het is dure grond. Maar als je de monovelden, dus grote velden vol bijvoorbeeld gras of mais, door de ogen van een vogel, bij of vlinder bekijkt, dan zie je dat daar geen eten voor ze is en geen plekken om te rusten. Aan de andere kant: als het hier één grote wildernis zou zijn, zouden we geen landbouw hebben.”

Een spanningsveld dus. Hoe zijn jullie met boeren gaan samenwerken?

“We bedachten een makkelijk verdienmodel: boeren krijgen van ons een vergoeding per vierkante meter als ze een gemixte strook inheemse plantensoorten inzaaien. Zo kunnen zij kijken of het wat voor ze is en wij kunnen testen wat er goed groeit op die plek. Vervolgens kunnen we afspraken maken: we hebben volgend jaar zoveel kilo kamille, korenbloem of paardenbloem nodig. Soms oogsten we zelf, maar we proberen ook de boeren zoveel mogelijk zelf te laten doen.”

Wat maken jullie van de oogst?

“Verschillende soorten kruiden- en onkruidenthee, maar ook siropen, kombucha, bier, granola en pasta. We zijn nu aan het testen met planten waarmee je textiel kunt kleuren. En we

zouden nog kunnen uitbreiden met cosmetica. Hoe groter het bedrijf wordt, hoe meer natuur er terugkomt. Soorten sparen noemen we het zelf. We betalen boeren zo dat het loont om meerdere soorten te gaan zaaien in plaats van te kiezen voor monocultuur. Dat doen we voor de natuur, maar als we er ook nog lekkere producten van kunnen maken dan is dat natuurlijk helemaal prima.”

Wat zijn de reacties van de boeren?

“Ze vinden het vaak in het begin iets meer werk, maar komen er al snel achter dat het meerjarige soorten zijn. Bij sommige boeren was een bepaalde soort in het tweede jaar opeens drie keer zo productief, dat vonden ze erg interessant. Er zijn ook boeren die met bomen aan de slag gaan, we gebruiken bijvoorbeeld hazelnoten in de granola. Bij sommige boeren passen bomen beter dan kruiden.”

Levert jullie aanpak weleens verrassingen op?

“Een hopkweker in de Achterhoek heeft tussen hopstroken kruiden van ons gezaaid. ‘Het zoemt hier in de zomer aan alle kanten!’, liet hij ons enthousiast weten. Hij heeft helemaal geen plagen meer, dus ook voor zijn hop is het beter.

FOTO FEIKE SANTBERGEN

De grap is dat dit geen nieuwe informatie is – vroeger wisten ze ook van de voordelen van plantencombinaties. Maar de huidige boeren hebben kruiden lang als onkruid gezien.”

En dat tij begint nu te keren?

“Ja. Als je een boer vraagt waar hij last van heeft, is het antwoord vaak ‘kamille’. Wij proberen boeren te laten zien: hoe kun je een soort als kamille, die hier blijkbaar van nature goed groeit, juist behouden en oogsten in plaats van wegsprengen of wegmaaien? Het is leuk dat ook boeren weer nieuwe dingen ontdekken en anders naar hun omgeving gaan kijken.”

Meer info over Wilder Land en een shop met producten vind je op wilder-land.com. Regelmatig houdt Wilder Land open [oogst]dagen, houd voor data het Instagram-account [@wilder.land](https://www.instagram.com/wilder.land) in de gaten.

Selectie

BOEKEN | FILMS | TV | THEATER | MUZIEK | KUNST

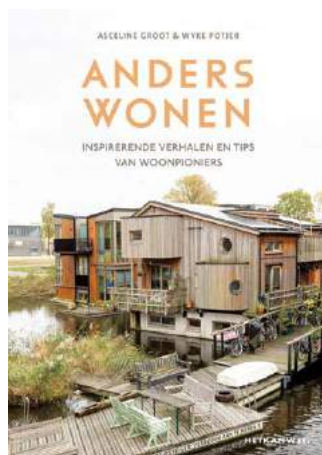

Groene bril

Wat een eeuwenoud kasteel te maken heeft met de klimaat-uitdagingen van nu? Van **1 juni t/m 15 september 2024** zie je in en rond het Muiderslot in Muiden zo'n 25 klimaatkunstwerken in de KlimaatExpo. Er is ook een podcastserie die de kasteelcollectie door een groene bril bekijkt. Extra inspiratie: in de weelderige slottuinen is er veel aandacht voor biodiversiteit. muiderslot.nl

Kustkunstenaars

Waarom zoveel kunstenaars worden betoverd door het landschap rond het Noord-Hollandse duindorp Bergen? Maak een wandelingetje om Museum Kranenburg in Bergen en stap daarna binnen voor de expo In de rug van de zee, met daarin werk van bijna 40 kunstenaars die de betovering in beeld hebben gebracht. **T/m 11 mei 2025**, museumkranenburg.nl

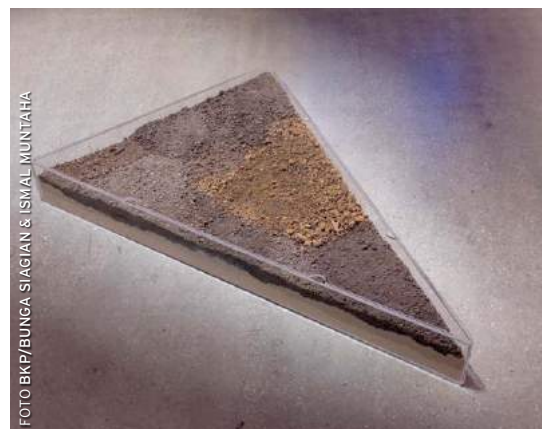

Het kan ook anders

Uit het veld geslagen door de huidige woningmarkt? Wyke Potjer en Asceline Groot van duurzaam platform hetkanWEL laten in *Anders wonen* zien dat het ook anders kan. Een ruimte delen met vrienden, leven in een eco-community, wonen in een yurt, het starten van een wooncoöperatie: er zijn opties! € 27,50, kosmosuitgevers.nl

Ode aan de bodem

Of je nou op bosgrond, in het zand, op leem of in de klei staat: we hebben allemaal bodem onder onze voeten. Hoe zorgen wij voor onze grond, zoals de grond ook voor ons zorgt? Dat is de vraag die kunstenaars centraal zetten in de tentoonstelling Soils in het Eindhovense Van Abbemuseum. Van **15 juni t/m 24 november 2024**, vanabbemuseum.nl

Een bijzondere gewaarwording in het Centraal Museum in Utrecht: de Backwards Growing Tree van kunstenaar David Claerbout maakt digitaal een omgekeerde ontwikkeling door. En dat kost tijd...

T/m 9 juni 2024, centraalmuseum.nl

FOTO FRANS PALMAN

Minimuseum

Zie je deze omgebouwde paardentrailer ergens in Overijssel, stap dan vooral even binnen. Dit is met 2,5 vierkante meter Het Kleinste mobiele Museum van Nederland!

T/m september 2024 reist het door de provincie en krijg je binnen een blik op lokale kunst en streekproducten. Er zijn ook regelmatig workshops en voorstellingen. kunstvande korteketen.nl

Elke zondagmiddag is er een muzikaal buitenfeestje in Tuin de Lage Oorsprong in Oosterbeek, van een contrabaskwartet tot Franse chansons. Slecht weer? Dan verplaatst het programma naar de warme kas. tuindelageoorsprong.nl

Tekentuin

Het draait altijd al om tuinen bij Drawing Centre Diepenheim - behalve binnenruimtes heeft het kunstopodium ook artistieke tuinen - maar op **8 juni 2024** komen tekenen en tuinen nóg meer samen tijdens kunstfestival Tekentuin. Wandel langs kunstinstallaties, bezoek ateliers, bewonder een performance of volg een tekenworkshop in 't groen. drawingcentre.nl

FOTO PROEF WAGENINGEN

Beelden op de berg

Bergen in Nederland, daar hebben we er best wat van. In Wageningen bijvoorbeeld, hier kijk je vanuit het hooggelegen Belmonte Arboretum niet alleen uit op botanische topstukken en de uiterwaarden van de Nederrijn beneden, maar van **1 juni t/m 15 september 2024** ook op werken van 14 internationale kunstenaars. De jaarlijks terugkerende beeldenexpositie heeft deze keer het thema Heksenkruid - *decolonising botany*. beeldenopdeberg.nl

Wat water vermag

Op het heetst van de dag kan een gieter wonderen doen, maar de tuinslang maakt planten lui. Op zoek naar duurzamer bewateren.

TEKST ANKIE LOK

Ankie Lok is freelance journalist en redacteur. Ze is verhuisd naar een huis met tuin in Rotterdam. Tegels eruit, verse grond erin en tuinieren maar. Hoe krijg je de balans tussen eenjarige bloeiers en meerjarige en vaste planten? Wat werkt, wat niet? Over die ontdekkingstocht houdt ze dit tuin-journaal bij.

Je kon de klok erop gelijkzetten: rond het middaguur ging het fout. 's Ochtends vroeg was het eerst nog een weldaad, die zon in de tuin. De schaduw schoof op en al wat bloeide, richtte zich naar de hemel. De tuin draaide met het ritme van de uren mee, zodat langzaam maar zeker al het groen voluit stond te baden in het zonlicht. Maar deze aangename gloed duurde niet lang. Het werd heet. Smoorheet. Elke dag weer werden de planten en bloemen erin geluisd. Want elke dag gingen ze een beetje dood. De eerste keer dat ik hiervan getuige was, schrok ik me wild. Rond 12 uur 's middags lag de hortensia erbij als een verschrompeld oud vrouwtje. Uit de roze bloemen was alle fut verdwenen. De bladeren waren omgekruld, als van een vergeelde krant. De hele plant zag er broos en klein uit. Ook de klimmende winde tegen het hek verkeerde in alarmerende staat. De bladeren slap, de paarse bloemen lieten hun kopje hangen. Het was dat de plant aan het hek stond vastgeketend, anders was ze als een marionet in elkaar gezakt. En ik stond erbij en keek ernaar. Ik wist nog weinig van planten en hoogzomer, maar dit leek me code rood.

Eerste hulp

In deze noodsituatie kon ik maar één mogelijke redding bedenken: water! Met twee gieters holde ik naar de keuken, gooide de kraan open, wachtte ongeduldig tot ook de tweede gieter bijna overstroomde en sjouwde met de zware last de tuin in. Eerst langs de klimmen-de winde, vervolgens naar de hortensia. Het was alsof ik eerste hulp verleende, met mond-op-mondbeademing en een reanimatie. In gedachten hoorde ik de sirenes. Was ik nog op tijd? Ja hoor, zo bleek al snel. Binnen een uur herstelde alles. Frisgroene bladeren strekten zich uit, bloemen kregen weer kleur. De hortensia nam haar normale proporties weer aan en de klimmende winde stond weer op eigen kracht tegen het hek. Het snelle succes van de behandeling verbaasde me. Wat eerst op sterven na dood leek, kon na een volle gieter weer vooruit.

Wortelstelsel

In de hete zomer ging het er dagelijks op deze manier aan toe, al schrok ik er langzamerhand niet meer zo van. Dat ik met de gieters daadwerkelijk eerste hulp bood, ontdekte ik later pas. Zo'n verlepte boel is een teken van stress. Als een plant het moeilijk heeft, gaat ze in de overlevingsmodus. Bladeren en bloemen kosten energie die de plant op dat moment wel beter kan gebruiken. Ondergronds schuilt immers het belangrijkste lichaamsdeel: de wortels. Als die schade oplopen, is het gedaan. De plant zal dus alles op alles zetten om het wortelstelsel te redden. Uit zelfbescherming laat ze de bladeren en bloemen verwelken. De

klimmende winde groeit hier op een smal strookje grond, tussen het hek en een lagergelegen muurtje. Het leek me geen plek om iets te planten of te zaaien, maar de klimmende winde deed het daar meteen goed – tot de hitte kwam. Op hetzelfde strookje groeien overigens ook een liguster en een esdoorn; aan hun omvang te zien staan ze daar al jaren. Zelfs op de randjes en richels van de tuin blijkt meer mogelijk dan ik dacht. Achter het hek staan wel twee hoge populieren die veel vocht aan de grond onttrekken. Misschien dat daardoor het reepje aarde aan onze kant van het hek zo droog is, vooral in de zomerhitte. Het gesjouw met gieters door het huis hield me in beweging, maar handig is anders. Toen de droogte aanhield, begonnen bovendien steeds meer planten noodsignalen uit te zenden. Na de eerste hulp rond het middaguur gingen de gieters ook 's avonds onder de kraan. Een buitenkraantje hebben we niet, daar hadden we tot die gloeiende hitte überhaupt nog niet over nagedacht.

Fikse straal

Om het dagelijkse ritueel makkelijker te maken, kwam er een tuinslang. Maar ook dat werd geen onverdeeld succes: op de knieën om 'm aan te sluiten op de toevoer van de vaatwasser onder de gootsteen, dan de slang door het huis rollen, en buiten moest de duim erop voor een fikse straal tot in de hoekjes. Met het kraanwater door de tuinslang stroomden beelden mee van de voorbije seizoenen. Er waren weken geweest van veel te veel water, van onophoudelijke regenval die het tuinpad met houtsnippers in een zompig modderpad had veranderd. Op mijn halfopen klompen bleef ik er bijna in steken. Dit voorjaar ben ik ook weer weggezaakt tussen de narcissen en tulpen. Met de tuinslang in de hand voelde ik me op die zomeravonden steeds schuldiger. Had ik niet beter iets kunnen doen met al het water dat toch al uit de lucht was gevallen? Was dit niet een beetje zonde van al die liters gezuiverd drinkwater? Elke avond rijkelijk sproeien is ook voor de planten zelf een gemakzuchtige oplossing, las ik later. Ze schijnen er lui van te worden. De wortels vinden het dan wel best in de bovenlaag van de grond, die zo lekker vochtig is, maar ze moeten juist de diepte in om steviger en weerbaarder te worden. Tegelijkertijd vreesde ik alweer de volgende dag en het verzengende middaguur: niet sproeien leek me een doodvonnis.

Regenton of wadi

Hoe kan ik die vicieuze cirkel doorbreken? Dat wordt mijn missie voor de komende zomer. Er zijn genoeg manieren om water slim vast te houden. Op het reepje grond bij het hek pakt een laagje tuinaarde al gunstig uit: minder hittestress rond het middaguur. Een regenton is zo geïnstalleerd, al is dat midden in de stad nog wel een uitdaging. Een regenpijp hebben we alleen aan de voorzijde en daar is de stoep erg smal. Bovendien zou ik dan alsnog met al dat water door het huis heen moeten. In tuintips kom ik ook het magische woord 'wadi' tegen. In het Midden-Oosten en Noord-Afrika is dit een droogvallend rivierdal, maar in Nederland is het een plek waar je hemelwater tijdelijk opslaat: een kuil op bijvoorbeeld een laaggelegen plek in je tuin met een bodem van zand of grind, zodat het water dat erin wordt opgevangen geleidelijk in de bodem kan infiltreren. Misschien is zo'n wadi voor onze tuin een goed idee. Water is een ontzagwekkend element: het gaat al gauw over 'te veel' of 'te weinig', over overstromingen en dan weer over hopeloze droogte. Het verhaal van water is er een van uitersten – alles of niks. Water kan je verlossen en helemaal gek maken. Ik ben eigenlijk wel benieuwd welke kant het dit jaar opgaat. Water (of juist het gebrek eraan) maakt ook strijdbaar. Kom maar op met die zomer. ✿

Volgende keer in *Buitenleven*

- Peren, pruimen en (sier)appeltjes van Fruitkwekerij Briggeman
- Tropische kas vol cacti en vetplanten
- De vlasoogst van het Linnenproject
- Zomers tuinontwerp van de hand van Ron den Dikken
- Alles over kruisdistel (*Eryngium*)

Geen nummer meer missen? Neem dan een abonnement
vanaf € 7,95 per maand via buitenleven.nl/abonneer

Colofon

REDACTIE

Hoofdredactie Francine Polis **Eindredactie** Evelien Boutsen **Redactie** Babette Bosmans, Evelien Boutsen Francine Polis **Online** Roos Franssen, Sven Piekstra, Francine Polis **E-mail redactie** redactie@buitenleven.nl
Vormgeving Angela van Eck, Marjanne Gielen, Fleur Heitling **Directeur Uitgever** Rosina Jennissen **PR & Marketing** Daniëlle Veraart, marketing@bcm.nl **Druk** PreVision, Eindhoven **Distributie** Betapress (Nederland) & AMP (België)

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Tekst Esther Derks, Margot Eggenhuizen, Mirjam Enzerink, Margriet de Groot, Modeste Herwig, Corine Koolstra, Ankie Lok, Charlotte Vaissier
Beeld Trui Heinhuis, Modeste Herwig, Shutterstock.com, Charlotte Vaissier, Sietske de Vries
Coverfoto Trui Heinhuis
Inzet Modeste Herwig

ABONNEMENTSPRIJZEN

Buitenleven verschijnt 8 keer per jaar plus 1 special. Een los nummer kost € 11,50. Of sluit een jaarabonnement af: Magazine + Online € 107,50, Magazine € 97,50, Online € 87,49. Magazineabonnees buiten Nederland krijgen portokosten doorberekend. Kijk voor actuele acties op Buitenleven.nl. Voor adreswijzigingen, vragen over betalingen en bezorging kun je contact opnemen met BCM abonnementenservice: abonnement@bcm.nl of 085 7600237 (lokaal tarief), dinsdag en vrijdag van 08.30-12.30 uur.

ABONNEMENT AFSLUITEN

Je kunt abonnee worden via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of via www.buitenleven.nl/abonneren. Abonnementen kunnen twee maanden voor het einde van de abonnementsperiode schriftelijk worden opgezegd via abonnement@bcm.nl o.v.v. 'Buitenleven' of per post: BCM Media, Abonnementenservice, Postbus 1392, 5602 BJ Eindhoven.

ADVERTENTIES

Media accountmanager Henk Hoekman, 040 8447657 of 06 23906236, henk.hoekman@bcm.nl
Sales support Mirjam Schoenmaker en Aloys Kunzel, 040 8447667, support@bcm.nl

COPYRIGHT

De uitgever kan op generlei wijze aansprakelijk worden gesteld voor eventueel geleden schade door vermeldingen in het blad. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

BCM MEDIA

BCM MEDIA
Postbus 1392
5602 BJ Eindhoven

Geen boekingskosten!

Boek dit complete én voordelige arrangement, ontdek Twente en Hotel 't Kruisselt

Twente, een regio vol natuurgebieden, landgoederen en boerderijen. Een groen en glooiend landschap, met bossen, rivieren, stuwwallen en hier en daar een zandverstuiving of heidevlakte. En te midden van deze natuurweelde, gelegen in het Nationaal Landschap Noordoost-Twente, vindt u het charmante Hotel 't Kruisselt. Een 3-sterren Superior hotel, omgeven door een eigen 9-holes par 3 golfbaan.

De professionele medewerkers van 't Kruisselt bieden een uitstekende service, nemen de tijd voor u om u te informeren over tips en bezienswaardigheden en maken graag een praatje met u. Het gerenommeerde hotel wordt op Zoover beoordeeld met een 9!

In de lobby vindt u een selectie van de mooiste fiets- en wandelroutes, alle startend vanaf het hotel. Fietsen zijn inbegrepen; tijdens het gehele verblijf heeft u de beschikking over uw 'eigen' hotelfiets. U kunt onderweg picknicken met een smakelijk lunchpakket of geniet van een lunch bij één van de gezellige restaurantjes die u tijdens uw fietstocht tegenkomt. Uiteraard biedt het hotel zelf ook fantastische plekjes voor een borrel of een smakelijke lunch. In de Serre of de Huiskamer geniet u heerlijk van een hapje en drankje, een mooi boek, of u droomt gewoon weg bij het mooie, rustgevende uitzicht.

Ontspannen doet u in het verwarmde binnenzwembad of de infraroodsauna. Actief ontspannen is mogelijk op de uitdagende 9-holes golfbaan, gelegen rondom het hotel.

Elke ochtend geniet u van een kakelvers ontbijt en 's avonds bereiden de ambachtelijk geschoolde koks een uitstekend diner, geheel naar uw wensen.

Kom ontspannen, kom genieten!

Wees welkom bij 't Kruisselt!
Natuurlijk gastvrij

4-daagse Zomerspecial

"Speciaal voor u, de lezer van dit magazine"
van 329,- nú vanaf slechts 289,- p.p.!

- ◆ Ontvangst met welkomstdrankje
- ◆ 3 nachten logeren in een fraaie gastenkamer, inclusief koffie- en theefaciliteiten
- ◆ Dagelijks ontbijt en uitstekend driegangendiner
- ◆ Gratis gebruik hotelfietsen, fiets- en wandelroutes en jeu-de-boulesbaan
- ◆ Gratis gebruik binnenzwembad en sauna
- ◆ Gratis parkeren (ook voor uw privéfiets) en overal gratis wifi

- Exclusief verblijfsbijdrage à 2,45 p.p.p.n.

- Verlengingsnacht v.a. 75,- p.p. incl. alles!

De prijs (o.b.v. twee personen per kamer) is gebaseerd op de voordeligste kamer op de voordeligste aankomstdag; keuze mogelijk uit meerdere kamertypes.

De Zomer- en Nazomerspecials lopen tot 25 oktober. Daarna is bovenstaand arrangement als *Herfstspecial* te reserveren vanaf 279,- p.p.

Meer informatie? Zie www.kruisselt.nl of bel 0541 551 567!

Boek nu en ontdek Hotel 't Kruisselt! Bel 0541-551567 of kijk op www.kruisselt.nl

Duurzaam

Hoogwaardig

**Gebruiks-
vriendelijk**

Ambachtelijk

DUTCH GARDEN®

Dealers

Scan de QR-code met de
camera van je telefoon.

HET TUINGEREEDSCHAP VAN 'TOEN'

GEREEDSCHAP NIET VOOR EVEN, MAAR VOOR LANGER DAN EEN LEVEN!

www.dutch-garden.nl